

ДАТКИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД “ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ” (від 26 серпня до 31 жовтня ц. р.)

СПША:

*35.00

Замість квітів на могилу св. п. Февронії Герасимович, Матері курінної подруги пл. сен. Ярослави Герасимович - Лушпинської, склали членки Куреня УПС-ок “Ті, що греблі рвуть” — *10.00 — пл. сен. Ольга Дзядів; по *5.00 — пл. сен. Ольга Качмарська, Наталія Макаревич, Ірина Пясецька, Галина Скорецька і Марта Яцушко.

*15.00

Замість квітів на могилу св. п. пл. сен. д-ра Ярослава Кокорудза, який помер в травні ц. р. Під час похорону склали датки такі жертводавці: пл. сен. Ярослав і Софія Кульчицькі, пл. сен. Тарас Ліськевич, пл. сен. Ореста Плецька, п. Осип Литвининин, пл. сен. Ірина Пежанська. Посмертна згадка поміщена в “Юнаку” ч. 12/74.

*12.00

Д-р Василь Кіналь, Йонкерс;

*4.60

Пл. сен. Тарас Когут, Ст. Клер Шор;

*3.00

Пл. сен. Ксеня Генгало, Філядельфія;

*2.50

Пл. сен. Михайло Витягловський, Дітройт;

*2.50

Пл. сен. Юрій Богачевський, Флортаві;

*1.50

Ст. пл. Борис Павлюк, Кінг оф Прашнія.

КАНАДА:

*25.00

Пл. сен. Іван Манастирський, Торонто;

*10.00

Пл. сен. Роман Сенчук, Вінніпег, замість квітів на могилу св. п. проф. Дмитра Ліськевича;

*5.00

Ольга і Ярослав Гембатуки, Віловдейл, замість квітів на могилу в першу річницю смерті Мама і Бабусі св. п. Ф. Юркевич;

по *2.00

Ст. пл. Леонід Терпляк, Монреаль, пл. сен. Стефанія Гарас, Ст. Кетерінс, пл. сен. Степан Генник-Березовський, Торонто.

Від 26 серпня до 31 жовтня ц. р. склали на пресовий фонд “Пластового Шляху”

із США 17 датків * 75.60

з Канади 6 датків 46.00

Усі разом *121.60

Замість квітів на могилу
св. п.

ФЕВРОНІ ГЕРАСИМОВИЧ

Матері нашої курінної подруги пл. сен. Ярослави Герасимович-Лушпинської складалася *35.00 на пресовий фонд “Пластового Шляху”.

Членки Куреня УПС-ок “Ті, що греблі рвуть” *10.00 — пл. сен. Ольга Дзядів; по *5.00 — пл. сен. Ольга Качмарська, пл. сен. Наталія Макаревич, пл. сен. Ірина Пясецька, пл. сен. Галина Скорецька, пл. сен. Марта Яцушко.

В першу болючу річницю смерті замість квітів на могилу нашої
Мама і Бабусі
св. п.

Ф. ЮРКЕВИЧ

складалася *5.00 на пресовий фонд “Пластового Шляху”.

Ольга і Ярослав, Божена і Міця Гембатуки,
Віловдейл, Канада

Замість квітів на могилу
св. п.

проф. ДМИТРА ЛІСЬКЕВИЧА

складаю *10.00 на пресовий фонд “Пластового Шляху”.

пл. сен. Роман Сенчук,
Вінніпег, Канада

З М І С Т

РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ

60-річчя Українських Січових Стрільців 1

ЮСТ: Як віє листопадовий вітер... 3

ПИТАННЯ ПЛАСТОВОЇ ІДЕОЛОГІЇ

Володимир Соханівський: Шукання сенсу життя 6

Софія з Фредрів-Шептицька: Молодість і покликання

о. Романа Шептицького 12

МИ І НАШ НАРОД

Уляна Пелех: Валентин Мороз і ми 17

Наталка Коропецька: Пласт для Пласту — чи Пласт для

української громади? 19

ОГЛЯДИ І ПОГЛЯДИ

Д. Козій: Самопізнання важливе, але важке завдання 24

Юліан Павлишин: Чи ми хочемо зміни у пл. законі?.. 28

Антін В. Івахнюк: Пластун і... попліничка 31

Олександр Солженіцин: Душа і колочий дріт 33

ПЛЕКАЙТЕ МОВУ...

Орест Швед: Про вживання української мови 39

Т. Горохович: Багатокультурність в Канаді 40

ВИХОВНІ ПРОБЛЕМИ НОВАЦТВА

Роман Юзенів: Негативні впливи на працю нов. виховників 42

Теоділь Старух: Звернення до виховника 48

НАШІ ВТРАТИ

**: Богдан Тадей Галайчук 50

Д. Козій: Юліан Каменецький 51

ЛИСТУВАННЯ

**: Відповідь на листи друзів Т. Старуха і Т. Данилова 57

Юрій Савицький: Лист до УПС 59

ЩО ЧИТАТИ?

Т. Г.: Степан Луцик, мистець 61

ХРОНІКА

Олексій Сагайдаківський: Про 10-ий Крайовий З'їзд

УПС у Канаді 62

Датки на пресовий фонд “Пластового Шляху” 64

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

PLASTOVY SHLIAKH

Видає Головна Пластова Булава

Виходить що три місяці

Жовтень-грудень 1974 Ч. 4 (43) November-December 1974

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

Plastovy Shliakh Magazine

2445-A Bloor St. W., Toronto, Ont., Canada — M6S 1P7

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Леонід Бачинський, Роксоляна Гарасимів, Ярослав Гарасимів, Тоня Горохович, Теодор Данилів, Анна Коренець, Ольга Кузьмович, Іван Манастирський, Атанас Мілянич, Лариса Онишкевич, Любомир Онишкевич, Петро Саварин, Володимир Соханівський, Омелян Тарнавський і Атанас Фіголь.

Мовний редактор: пл. сен. Іван Манастирський.

ЗМІСТ

надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами автора висловлюють погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції чи пластового проводу. Редакція застерігає собі право справляти мову, як теж часом скорочувати незамовлені надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи чи дописи, які — на думку редакції — могли б бути для когось образливими.

Річна передплата від 1 травня 1974 р.: США і Канада: \$8.00, Австралія: \$5.00 австр., Австрія: 100 шіл., Аргентина: 10 нових пезів, Бразилія: 200 кр., Бельгія: 150 бел. фр., Великобританія: 2.00 фунти, Німеччина: 12.50 нім. мар., Франція: 15 фр., Швейцарія: 15 шв. фр. Ціна одного числа у США і Канаді — \$2.00.

PLASTOVY SHLIAKH — a Ukrainian Quarterly Magazine,
published by PLAST — Ukrainian Youth Ass'n,
2445-A Bloor St. W., Toronto, Ont., Canada — M6S 1P7

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Торонто — Канада

Ч. 4 (43)

жовтень-грудень 1974

Редакційна стаття

60-РІЧЧЯ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ

(ТГ) Постанова Українських Січових Стрільців й юні роки Пласту припадають на той сам час. Тому й не диво, що їх єднає багато спільного. Пласт, що гуртував тоді тільки молодь, що плекав і плекає ідеї служби Богові й Батьківщині, бачив у січовому стрілецтві зразки до наслідування. Військовий вишкіл стрілецтва, що його переходило багато хлопців, був і для пластунів однією з найпопулярніших форм пластової активності. Тому й зрозуміло, що початки діяльності Пласту мали багато мілітаризму. Пластове назовництво, однострої, організаційна побудова, життя в природі, його невігоди, впоряд тощо мали багато запозичень від УСС-ів, із традицій козацтва.

У ряди січового стрілецтва вступили пластові провідники й тисячі пластової молоді, а в Пласті зайняли провідні місця по війні багато січових стрільців. То були не тільки старші військовики, але й юнацтво. Воно гуртувалося в курнях, що своєю метою поставили плекання стрілецьких традицій. Славний наш "Загін Червоної Калини", наприклад, організував біг пластунів штафетою з Маківки до Львова (традиція таких бігів живе і тепер у нових країнах, хоч у змінених обставинах), 5-ий Курінь УПЮ-ів ім. Федя Черника в Німеччині перейняв прапор від УСС-ів — символ переможності стрі-

лецьких ідей, "Орден Хрестоносців" та багато новостворених юнацьких куренів, обираючи своїми патронами провідників УСС-ів, плекають традицію та культ січового лицарства.

Проте життя в діаспорі у змінених обставинах, коли нема нагод пластунам безпосередньо зустрічатися із історичними свідками військової діяльності УСС-ів, коли не говорять до них своєю мовою ні вулиці, ні ратуша Львова, ні коли нема змоги дбати про охорону стрілецьких могил в тій мірі, як це було на Рідній Землі, коли "листопадові вітри" напивають нашої молоді інші ідеї, плекання стрілецької традиції і культ лицарства натрапляє на труднощі, не зацеплюється молоді так природно й не полонює її загалу беззастережно. Є випадки, що сучасні молодші батьки, які виростили в умовах жорстокостей другої світової війни, хочуть інстинктивно берегти своїх синів від їх природного потягу до мілітаризму. Бувають випадки, що наші матері непокояться чи виявляють своє невдоволення з того, що у новацьких і юнацьких таборах, (як це, наприклад, було цього року), зайняття військової тематики. Цю невиправдану нехоть до війська треба викорінювати, бож дітвора таки бавиться на вулицях і вдома револьверами, бачить бійки в телевізії, читає про них у пресі, в книжках. А там ці бійки найчастіше зображені як простий бандитизм без найменшого ідейного спрямування.

Кожний природний інстинкт людини, а тим більше такий як хлоп'яча агресивність (любов до бійки), треба сублімувати й перетворювати в позитивні риси характеру. Це завдання має Пласт, тому й є в ньому всі згадані елементи мілітаризму. У державах, що плянують виховання молоді, це виконує військовий вишкіл хлопців, ідеалістичне мілітарне виховання. Адже і скавтінг почався з мілітарних потреб. У нашому доквіллі нема мілітаризму, але процвітає бандитизм. На кожному кроці зустрічаємося із проявами хуліганства, наркоманії, алкоголізму серед молоді, а це все є ознакою її морального та фізичного занепаду. Таке діється у нас тоді, коли тоталітарні країни виховують своє молоде покоління в найбільшому мілітаризмі від найвчаснішого дитинства, а в таких країнах, як Китай чи СРСР, мілітаризмом просякли усі форми організованого виховання молоді.

Нам відомі причини зневажливого трактування мілітаризму в Північній Америці. Але чи бандитизм у країнах нашої поселення не виростає саме з того, що молоді бракує еле-

ментарної дисципліни, масового спорту, зокрема обов'язкового військового вишколу, що батьки не розуміють ваги мілітаризму у житті своїх синів.

Тож, хай при нагоді святкувань 60-річчя УСС-ів буде нагода присвятити цій проблемі більше уваги. Хай важлива річниця зміцнить наше переконання, що гарт тіла й духа нашої молоді, це не тільки цінність особиста, але й майбутнє народу; добро, за яке наше лицарство жертвувало життям.

ЯК ВІЄ ЛИСТОПАДОВИЙ ВІТЕР...

НАЧАЛЬНИЙ ПЛАСТУН — ЖУРНАЛІСТ

Від Редакції

Здається, не є загально відомим серед пластуна, що наш Начальний Пластун, пл. сен. Юрій Старосольський, хог за званням правник, однак залюбки від молодих років посвягується журналістичній праці. Ми знаємо його як поета, автора «Великої Гри», редактора молодезького журналу «Дорога» — в усіх цих письменницьких виявах, призначених для пластунів. Але поруг того Начальний Пластун від декількох років постійно пише статті до щоденника «Свобода» на актуальні, звичайно політичні теми. Саме одна з його статей п. н. «Як віє листопадовий вітер» одержала в 1973 р. першу нагороду в 2-му Журналістичному Конкурсі Т-ва Українських Журналістів Америки в ділянці репортажів. Подаємо понижже цю статтю для гитагів «Пластового Шляху» з думкою, що ледве з багато пластунів мало нагоду її гитати.

У нашому місті не було цього року Листопадового свята, не було академії, не було концерту і патріотичних промов. Була тільки панахида у церкві вполудне, коли люди поспішають на обід. Дехто питався: чому? Але ледве чи хтось відчував прогалину в нашому громадському житті з цього приводу.

Та коли гострий вітер понесе мокрим холодом і мертвим листом, до нас — до декого з нас — вертається в гості Листопад. Як колись... живий і близький.

У 1918-му році ми були дітьми: Листопад — "Листопадовий Зрив", як це ми називаємо, творили за нас наші бать-

ки і старші брати. Але ми були тоді там — у містах і містечках Галичини, у Львові, і переживали історію всім своїм юнацьким еством, своїм серцем, уявою і мрією. Ми чули, як свистіли кулі, розривалися шрапнелі, як з зойком падали поранені. Ми прилипали лицями до вікон, щоб побачити хоч шматок боротьби на вулицях, або хоч вхлинути в себе таємничу атмосферу тієї боротьби. І ми пручалися, коли матері відтягали нас від вікон у безпечні закутки хати.

Як наші матері, були й ми думками і уявою з нашими борцями: десь на Цитаделі, в будинку сейму, там у підніжжі Єзуїтського парку, у старому середмісті, по касарнях і окопах. Тільки матері наші бачили очима журби мужів, синів і братів своїх може раненими, може мертвими або в неволі, а ми бачили тільки героїв, сильних, дужих, відважних. Разом з матерями ми тривожно ждали висліду, молились за перемогу, а потім, коли вони тихо плакали після невдачі, ми затискали кулаки і вирішали, що вдруге самі підемо в бій, уже великі й дужі, і тоді здобудемо велику перемогу.

Згодом, інколи аж по роках, ми бачили наших героїв, тих, що ще могли вернутись: одних із польського Домб'я, інших з великих походів по широких степах України із соборним, українським військом, ще інших з-поза колючих дротів або шпиталів. Вони верталися, похиливши голови, неначе чуючи за собою вину, хоч ми співали, що “встоятись не було сили...”. Але для нас були вони й zostались героями Листопадового Зриву, хоч може не завжди ми показували їм це, а інколи, в молодечій буйності, критикували їх за те, що дивились на нове положення реалістично і шукали життєвого забезпечення для себе й для нас у матеріальних заробітках.

Минали літа і росли ми в новій займанщині. Але Листопад був із нами, як вулиці Львова під нашими ногами, як будинки і брами, записані його історією, як ті мури нашими, українськими шрапнелями покалічені під час облоги або та знеформлена крісова куля, що влетіла була в наше вікно, пробила стінку бібліотечної шафи і застрягла в грубому томі Брокгауза. І якось, хоч може ми й не думали про це, наше щоденне життя було пов'язане з Листопадом: з фактом, що він був, і з дійсністю, що він упав. Через Листопад ми стали ворогами нового режиму: для нас був він займанцем, а для нього ми були ворогами, бунтівниками, “протидержавним елементом”. Це ми

бачили й відчували в школі, в університеті, під час роботи чи дозвілля, на мандрівці по Карпатах, на залізниці або сільській дорозі, а особливо, коли замикалася за нами — як же часто — важка брама Бригідок. Такі були наші будні.

А коли раз на рік, у свою річницю, приходив до нас Листопад своїм великим днем, то це не було для нас свято, як кожне інше: це був наш будень у святковому вбранні. Тоді голосніше говорили до нас вулиці Львова, тоді батьки й старші брати наші знову ставали перед нами як герої Листопада, тоді ми явно бунтувались проти займанської влади, демонстрували свої революційні ідеї, ризикуючи тюрмою, а у велике десятиріччя, п'ятмі листопадової ночі прикрашали історичні будівлі українськими прапорами.

Тепер Листопад далеко від нас: часом, у якому ми його переживали, і місцем, в якому він здійснювався. Тепер він не є вже нашим буднем. Але як шумить листопадовий вітер і мете мертвим листом, ми переживаємо його знову, і з мрією про його нове здійснення лучиться в нас спомин — туга за тими важкими, трудними і небезпечними, але якими ж хвилюючими літами нашими у тіні Листопада.

ЮСТ

Найтонше й найтрудніше в школі — це життя слова. Слово мусить жити — ось у зому штука! Жити в творчості дитячій, у стосунках між дітьми, підлітками, юнацтвом. Слово мусить бути найгутливішою струною душі.

Найголовніше: пробитись до животворного джерельця думки, пробудити думку, — все це можна зробити тільки словом; перша іскра краси, що запалює багаття погuttів, — думка. Життя слова — це царство думки.

Василь Сухомлинський

Свобода погувань може стати загальним добром тільки тоді, коли вона випливає із сильної внутрішньої самодисципліни. Тут більше як у будь-якій іншій сфері духового життя необхідний розвиток погuttя відповідальності людини за ближнього.

Василь Сухомлинський

Питання пластової ідеології

Володимир Соханівський

ШУКАННЯ СЕНСУ ЖИТТЯ

З великої кількості наукових і псевдонаукових праць на психологічні теми, що появилися останніми роками, одна з них заслуговує нашої більшої уваги. Вона не тільки цікава, але корисна для нас. Змістом її є відповідь на завжди суттєве і вічне питання, замкнене у заголовку “Людське шукання за глуздом” (“Man’s search for meaning”). Цю невеличку книжку написав д-р Віктор Е. Франкль — професор неврології і психіатрії Віденського університету. Минулого року він був у Торонті з доповіддю. Багато про нього писала місцева англomовна преса. Ще в 1961 році численні американські університети, з Гарвардом включно, запрошували його на гостинний виклад. Автора вважають навіть творцем і провідником т. зв. третьої віденської школи у психіатрії поруч шкіл Фрейда й Адлера.

Сам автор — жертва німецьких концентраційних таборів разом з усією його родиною — батьком, матір’ю, дружиною, братом. Уся рідня загинула, крім єдиної сестри. У житті й практиці Франкль бачив людей, що переживали трагізм духового заломання, розпуску. Він їх питав, чому вони не вчинили самогубства. У їхніх відповідях він знаходив іскри надії, з яких він снував нитки для бази їхнього дальшого лікування, унапрямуючи їх думки й почування до віднайденної мети життя. Джерелами надій і охоти до життя були: крихітка любови до когось, бажання докінчити завдання, виявити свій талант, “залишити” себе у споминах чи заповітах.

Зігмунд Фрейд також досліджував і шукав способу лікування різних неврозів, вбачаючи їх корінь у конфліктах підсвідомих гонів, інстинктів, зокрема статевого т. зв. приємностевого принципу. Адлер вбачав корінь психічних заломань у почутті комплексу меншевартості. Франкль дошукується їх у нездібності людини знайти глузд свого життя, співвідповідаль-

ности за власне існування. Тоді, коли для Фрейда розлад сексуального життя є причиною психічних забурень, Франкль бачить їх у браковій порядку в мислях, у неспроможності мати бажання “знайти глузд чи глибший сенс життя”. “Жити — значить страждати, а страждати значить збагнути сенс страждання”. Якщо є взагалі якась мета життя, тоді мусить бути якась доцільність, цілеспрямованість у стражданні, а навіть у вмиранні. Але жадна людина не може сказати іншій, яка її мета життя, бо кожний мусить знайти її собі самостійно й відповідати за її осягнення. Навіть Ніцше сказав: “Той, хто знає, “чому” жити, знає й те, “як” переносити будь-які страждання”.

Франкль, психотерапевт, ставить собі мету допомогти людині осягнути здібність розбудити в собі почуття і бажання жити для чогось чи для когось незалежно від обставин.

Книжка його зосереджена над об’єктивному описі знущань над людиною в німецькому концентраційному таборі, де деградація людської гідності доходила до вершка страждань, де часто людині на краю розпуску краще було б загинути, бо вона була в безвихідній ситуації. Проте і в такій трагічній розпущі деякі люди, що мали якусь іскру надії, чіплялись за промінчик життя. Вони поводитися немов святці, виявляли непоборність духа. Саме ці стани Франкль досліджував на собі й на інших співтоваришах недолі, щоб згодом створити нову теорію в психології і психіатрії, якій дав назву “логотерапія”. Дехто вважає його за дуже поважного сьогочасного мислителя, бож він дав нову інтерпретацію сенсу людського життя, надав йому особливішу гідність у всесвіті. Він дійшов до переконання, що джерелом сили тих одиниць, які перемогли розпуску, була часто мала справа, дрібна мета, задля якої вони хотіли жити. Автор категорично відкидає модерне твердження, що характер людини — це вислід біологічних, психологічних і соціальних обставин. Коли б так було, людина не була б мислячою, одуховленою істотою, але тільки бездушним роботом чи твором оточення. Тому в основному людина вільна, і не зважаючи на те, що свобода обмежена обставинами, а життя кінчиться смертю, то все ж таки людина свobodно виявляє своє відношення до обставин, залежно від того, яке значення вона надає своєму власному життю.

Минулого року в Торонті під час виступу автор ствердив, що навіть відомий вислів із тексту американської конституції “змаг до щастя” (pursuit of happiness) недоречний, бо ж у всіх релігіях є про це мова. Чим менше будемо змагатись за щастя, тим швидше його здобудемо. Чим менше шукатимем за приємністю, тим швидше її знайдемо. Ось приклад, що його подає автор для ілюстрації своєї теорії. Пацієнтка в наслідок травми в дитинстві мала ускладнення в подружньому співжитті. Проблема так її мучила, що вона була нездібна мати нормальне подружнє співжиття. Франкль дав їй просту пораду: “Забудь свій особистий клопіт, старайся уприємнювати життя своєму чоловікові”. По двох днях жінка почувалася вилікуваною із своєї проблеми.

Франкль не погоджується із своїми попередниками — ні з Фройдом, який твердив, що основною спонудою людини до життя є її потреба приємностей, ні з Адлером, який вбачав цю спонуду в бажанні сили та впливів. На його думку, основною мотивуючою силою життя є бажання збагнути сенс життя. Цей сенс звичайно є поза людиною, він зосереджується довкола речі чи справи або особи. Коли бракує в людини мотивації сенсу життя, вона відчуває його порожнечу. Він, як усі ми, бачить, як ця порожнеча довела людство до загальної неврози, наркоманії, алкоголізму, а далі веде й до самогубства. Це люди не знаходять самі особисто сенсу життя, не бачать його мети.

Доказуючи вартість логотерапії, Франкль заперечує ще одне твердження Фрейда, який колись писав, що коли б група різних людей голодувала, всі голодні однаково реагували б на вид харчів. Його спостереження в кацеті Авшвіц це заперечують. Деякі одиниці поводитися, як звірі, інші були святцями. Тож не ситуація, а настанова одиниць до страждання, детермінація знайти значення життя навіть у стражданні важливіша.

Книжка Франкля (вийшла анонімно) принесла несподіваний успіх. Мабуть тому, що вона дуже на часі. “Роби те, що диктує тобі твоє сумління, а успіхом не турбуйся, він заопікується сам собою” — радить автор. Щоб пояснити проблему сенсу життя, він подає такий приклад: Бобі Фішера запитали, який найкращий рух у грі шахів. Він відповів, що це залежить від дійсної ситуації гри. Тож і значення життя за-

лежить від конкретних життєвих ситуацій у даному часі. Треба вишколювати свою свідомість і сумління, щоб бути чулим на життєві обставини та потреби життя в даній ситуації. Навіть хвилина останнього віддиху може мати певне значення і важливість.

Моттом свого життя він узяв собі слова старовинного жидівського мислителя Гіллея, який сказав: “Якщо я не виконаю цього завдання — то хто його виконає? І як я його не виконаю тепер — то коли я це зроблю? Але якщо я зроблю його тільки для себе — то хто я?” Це добра вказівка, ключ до таємниці, як знайти правильну відповідь на питання: “Пощо я живу?”

Логотерапія менше ретроспективна й інтроспективна від психоаналізи, а більше зосереджена над сенсі життя, на завданнях, що їх людина має виконати в майбутньому, бо зосередження на самому собі звичайно безуспішне. Духові сили людина конфронтує та реорганізує, коли цінить життя, має перед собою його мету. Невротична людина звичайно втікає від свого життєвого завдання. Тому завдання логотерапії доводити людину до свідомості її життєвої мети, завдань, що їх треба виконати, давати нагоди усвідомлювати її змогу поборювати труднощі, а з тим і її невротизм. Логотерапія, іншими словами, означає пошук і розуміння мети життя. З цього й висновок, що рушійною життєвою силою людини є її змаг розуміти глузд життя і прагнення досягнути життєву мету, а не Фройдове бажання приємностей чи Адлерова туга за владою і впливами.

Освідомлюючи людину про життєву мету, даємо їй внутрішню силу, відвагу, надію, зміцнюємо відповідальність за її реалізацію. Людина, яка втратила віру в майбутнє взагалі, а в своє зокрема, звичайно пропадає. Втративши віру, вона втрачає духову настанову, насагу, а слідом за цим вона починає слабнути духово і фізично. Не є суттєвим, чого сподіваємося і що будемо мати від життя; суттєвим є те, чого життя сподівається від нас. Сама медитація також не помагає людині, зате конкретна дія, вчинки дають позитивні наслідки. У розумінні Франкля це власне і є вияв розуміння глузду життя, різного для різних людей і часу. Тому нелегко пояснити глузд життя, хоч він конкретний, реальний, “намацальний”, бо творче людське призначення навіть тоді, коли ним є страж-

дання, людина і його мусить сприйняти за своє особисте завдання. Ніцше сказав: "Те, що мене не вб'є, робить мене сильнішим" (Was mich nicht umbringt, macht mich stärker) або "Жодна сила не може тебе ограбити з того, що ти пережив" (Was Du erlebt, kann keine macht dir rauben). Ніякий вчинок, ні думка, ні страждання людини — все це не пропадає. Нам треба вміти переносити страждання гордо, не як жебраки боязливо, треба знати, як умерти. Франкль каже, що людські вартості "не попихають" людину до когось чи чогось, вони її "тягнуть". І святі не бажали нічого іншого, як тільки служити Богові, і можливо не тому, щоб стати святими. Він завважує, що, крім традиційних психологічних невроз, існують також ноогенічні неврози. Це слово походить від грецького "ноос" — розум (mind), тобто поняття духового ядра людської особовості. (Тут не тільки первинне релігійне поняття, але й людське.) Ці неврози не настають через конфлікти гонів чи інстинктів, але через конфлікти оцінок різних людських вартостей, через моральні захитання, словом — входять у гру духові проблеми. Тому й лікування в цих випадках не буде звичайна психотерапія, але логотерапія. Бо логос не значить тільки розум, наука, але й "дух" ("спіріт"). Такі одиниці не мають ментальної недуги, вони терплять духовий розстріл.

Людина в пошуках за метою життя та його вартості створює собі певну напругу замість баянсу (еквілібріум), бо це важливе для здоров'я. Ті, які мали певну життєву мету, під час війни зуміли пережити більше небезпек від тих, хто такої мети не мав. Серед нас тепер зустрічаємо людей, які переживають т. зв. екзистенціальну порожнечу, нігілізм, знецінення життям. Вони — це алкоголіки, анархісти, наркомани, злочинці й самогубці.

Тож жодна людина не може жити без життєвої мети, без усвідомлення своєї місії, яку намагається виконати, за її реалізацію відповідати. Тому Франкль повчає: "Живи так, наче б ти жив своє життя вдруге, немов би ти перший раз діяв неправильно, добре діятимеш щойно тепер". Іншими словами, жити так, як собі уявляємо, що теперішнє є минулим, що минуле треба змінити і доповнити. Людина сама робить оцінку вартостей. Більшість роблять розрахунок із Богом і своїм сумлінням. Логотерапіст помагає людині бачити речі її власними очима, а не так, якби артист малював світ для неї. Лого-

терапевт поширює виднокруг, у якому людина сама бачить увесь спектр вартостей, свідома їх і розуміє їх глузд. "Правдивий глузд життя — каже автор — у світі довкола людини, а не в ній самій, у її психіці. Не шукай за абстрактним поняттям життя. Кожна людина має своє власне покликання і місію".

На підставі логотерапії можливо знайти мету життя трьома способами:

- 1) виконанням якогось діла,
- 2) переживанням якоїсь вартості (культури, мистецтва, любови чи краси природи),
- 3) стражданням.

Франкль каже, що "страждання перестає бути стражданням тоді, коли людина знайде його суть, наприклад — у посвяті".

Традиційно психотерапія старається повернути людську здібність працювати і насолоджуватися життям, а логотерапія охоплює також здібність людини гідно страждати, якщо на це прийде потреба. Тим самим людина в стражданні, якщо на це прийде потреба, знаходить і глузд життя. На це маємо приклади з нашої сучасності чи з останніх десятиріч. Наші герої з гідністю переносили надлюдські страждання, усвідомлюючи свою мету, оцінюючи вартість свого життя потребою посвятити для цілого українського народу. Такими нашими сучасниками є Блаженніший Кир Йосиф Сліпий, голодуючий Валентин Мороз та інші.

Логотерапія — це активна й оптимістична орієнтація, яка часто користується релігійними вартостями. Людина відкриває листки календаря зі страхом і смутком, спостерігаючи, як її календар стає все тоншим і тоншим. А оптиміст складає гарно й упорядковано листки з приємністю, бо заповнює їх своїми нотатками і записами про конкретну працю.

Я прочитав книжку В. Е. Франкля "Людські розшуки за глуздом життя" з великою цікавістю та приємністю. Я скористав багато. Вона значно поширює і поглиблює здібність розуміти істоту людини, її психіку, духа, мету і значення людського життя і страждання. Її варто прочитати всім тим любителям книжки, яких цікавить людина, які нею займаються.

ЗГАДУЄМО ВЕЛИКОГО МИТРОПОЛИТА

Листопад невідлужно в'яжеться із постаттю митрополита Андрея Шептицького. Вшановуючи тридцять різню відходу у Засвіти великого добродія й опікуна Пласту, містимо уривок із листа юнака Романа Шептицького до свого батька. Проблема, порушена в листі, особлива, актуальна у житті кожної людини з погляду вибору життєвої мети та оцінки вартостей.

Текст листа містимо без змін у такій стилізації, як він є поданий у книжці Соборії з Фредрів Шептицької: Молодість і покликання о. Романа Шептицького, Вінніпег-Торонто, 1965, В-во Дмитра Микитюка.

Найдорожчий Тату!

Здавна пригнічувала мене мовчанка, яку я застосовував супроти Вас у справі мого покликання. Сьогодні пишу, бо вважаю, що таку важливу проблему необхідно глибше розважити і їй треба більше часу присвятити, ніж це можливе в особистій розмові. Тому я не прошу Вас, Тату, про негайну відповідь, а навпаки, прошу глибше подумати над цілою справою, над моїм минулим та над моєю вдачею. Я хочу відкрити перед Вами моє серце й сказати все, що всеціло полонює мої думки.

Ідея, про яку я згадував Вам, Тату, серйозно ще перед роком і то перший раз, не є й не була новою. Ще будучи в шостій гімназійній класі, отже на два роки перед Добромильською реформою, я говорив про неї (а властиво про монастир Василіян для мене) колезі; є ним Едвард Ярошинський. Ця думка поставала в мені на ґрунті нашої родинної любови до Унії, яка відзивалася голоснішим гомоном у мене, ніж в інших, — я цього ніколи не затаював.

Вона назрівала поволі, бо думка про обряд сягає ще далі — аж до моїх дитячих літ і вона часто виринала назверх, та хоч я в таких справах дуже мовчазний, її не можна було приглушити. Я говорив про це доволі часто з Мамою, а також з Ізюм та й Вам згадував я декілька разів про своє покликання. Але інакше говорить восьмирічний хлопець, а зовсім інакше дев'ятнадцятилітній юнак, це самозрозуміле.

Сьогодні я вже дійшов до літ, в яких життя представляється поважно, і визнаю сміливо, що моє покликання: стати Василіянином.

Моя воля є в Твоїх, Дорогий Отче, руках і то з двох причин: правом Батька й правом Твоїї любови та страждань, які переносиш ради мене.

Знаю, що Ви, Тату, не похваляєте моєї думки, але знаю й те, що Ви займаєте таке становище не ради любови до Бога і Його святої справи на Русі, але побоюєтесь, що не Бог, а люди намовляли мене до монастиря; знаю теж, що головною метою Тата є впевнитися, чи моє покликання походить від Бога. Бачучи, як дуже Тебе, Дорогий Батьку, ця думка хвилює і болить, скажу все, що відчую.

А передусім я найглибше переконаний, що коли не підую за Божим голосом, який мене все виразніше взиває до монастиря, змарную своє власне життя, а й Ваше затрую, а поза монастирем ніде не знайду щастя. В нашій родині маємо доволі багато відстрашливих зразків знівченого життя, щоб і я не побоювався про моє прийдешнє, і все частіше тривожить мене думка і свідомість, що моє життя втікає, я бачу себе нараз у гадці нуждарем, який може бути навіть баястом для інших, а сам замучую себе думкою, що я міг бути корисним для оточення, а нині тільки заваджаю іншим, я міг бути підпорою, а став тягарем; міг бути щасливий, а сьогодні лише затрую себе й інших... Тоді завидую кожному, хто свobodно може йти туди, де знає, що буде корисним для Бога й краю... Відштовхую ці думки від себе, шукаю товариських розваг, яких тут маю досхочу, а все таки моє життя тільки нидіє.

Мій найдорожчий, найлюбіший Тату! Я хотів би кинути тобі до ніг, благодати про прощення, що так Тебе мучу, що за всі Твої добродійства, за Твою любов, за сльози, Твої страждання я відплачуюся лише сумом і журбою... Ти поклав свою надію на мене, а я відбираю її тобі і все, що для Тебе наймиліше — потопчую — я, Твій син... Може краще було б для мене, якби Господь був покликав мене до себе під час моєї останньої недуги, на моєму серці не лежав би камінь невдячності і Твого серця не ранив би Твій син.

Але чи маю право мовчати, коли я свідомий того, що ніколи не досягну мети, якої щиро бажаю, що кожний інший шлях, на який я вступив би, був би не тільки моїм, але й Вашим нещастям.

Мене найбільше тривожить думка, що Ви, Тату, може навіть не ймете віри ні моїм сльозам, ані всім моїм присягам, нічого не схочете прийняти з того, що я бажав би від себе дати, а все схильні відкинути; що Ви самі розранюєте своє серце підозрінням про мою невдячність; ця думка — на моє нещастя — аж занадто обґрунтована й вона може навіть найбільшого легкодуха звалити з ніг. Але як я можу мовчати, коли чую іноді, що Ікси, а деколи й Іпсильони мусять відчувати: “Я є для світу лише непотрібним барахлом”. Якщо Ви, Тату, діждалися б у мене таких хвилин зневіри, тоді гірше ще роздерлися б наші серця.

Я Вам, Тату, своє розкриваю, не погордіть ним і не кажіть, що в мене нічого більше нема, крім омани. Проте прошу мені вірити, що мій душевний стан буває не раз страшний, коли подумаю, що моє життя мало б приносити Вам смуток і нічого більш, і це найбільш болить мені.

Не хочу просити Вас, Тату, про дозвіл вступити ще в цьому році до монастиря, хоч такого дозволу я щиро бажав би, може зволите вислати мене спершу до Риму на теологію, а якщо ні, прошу післати мене туди на пробу; а тоді я міг би ходити там на деякі курси, не будучи ще студентом Богословії. Прошу самому розглянутися в ситуації, а якщо бажаєте нових спроб і доказів, прошу далі досліджувати мене.

Перед роком я обіцяв Вам, що не буду більш сповідатися в о. Яцковського, і я дотримав цю обітницю. За сповідника я вибрав — за порадою дядька Генриха Скшинського — єпископа Янішевського, що о. Скшинський погодив з Вашою волею. Я обіцяю і далі, що буду слухняний. Прошу тільки не залишати мене далі в такій непевності, зате прошу пообіцяти мені, що якщо переконаєтеся в правдивості мого покликання, зволите дати мені свій дозвіл за рік чи за два. Тоді я буду вичікувати того дня наче спасення і не буду мати перед собою жахливого марева — даремного життя.

Тату! Змилосердіться надо мною, розважте цю справу у щирій молитві і дайте мені свою відповідь.

Я буду нетерпляче чекати на Ваше рішення-присуд, та я прийму його в покорі. Все, що дістану від Вас, вважатиму за дар від Бога.

Заявляю ще, що хочу мати Вашу доброзичливу згоду, та маю надію, що дістану її.

Бідний, коханий Батьку! Вір мені, що я завжди буду старатися, щоб Тобі віддячитись. Ти не втратиш сина, Дорогий Батьку; я завжди був такий холодний, але і в мене є серце; я Тебе, Батьку, розумію у Твоїх стражданнях і плачу над Тобою і над собою самим.

Бідний мій, коханий Батьку! Ніхто Тебе не покидає; в синові монахові знайдеш може кращу дитину, ніж у мені; я ж бо такий невдячний, я ж бо такий зимний, але не думай, Батьку, що я жадаю від Тебе такої посвяти. Батьку! Я Тобі присягаю на всі святощі, що ніщо не видре мені моєї любови до Тебе.

Я залишуся Твоїм сином назавжди, накажи мені відректися всього, чого бажаю, а я буду все таки завжди Тебе любити й ніколи не забуду, чим Ти є для мене. Дорогий Батьку, не посуджуй мене про недостачу любови, бо це ранить мою душу, вір мені, бо таке довір'я принесе й Тобі полегшу. Хоч я буваю іноді зимний і твердий, та де ж я мав би розум і серце, щоб у його глибині не відчувати Твого болю?

Бог вимагає від Вас, Тату, великої жертви, але невже ж вона буде втрачена? І для Вас, для родини і для краю?.. Чи Ви, Тату, не будете колись горді на таку пожертву?..

Я хотів би присягати Вам, Тату, що тільки від мене самого походить моя постанова, що не було тут ніякого стороннього впливу, що я ніколи не розмовляв у цій справі з ніяким Ісусівцем перед моєю постановою; коли ж моя думка дозріла, я розповів про неї своєму сповідникові, але не почув від нього ні одного слова заохоти, а тільки наказ випробувати себе.

Про руську справу я з ніким ніколи не говорив, лише з Вами (про банальні сальонові розмови не згадую тут), і тільки Ви, Тату, впливали на мене своїми оповіданнями про діла наших попередників.

Та чи Ви, Тату, повірите мені, чи може знеохочені не спалите цього листа? Не знаю, а це одне лише знаю, що хоч би Ви й усе відкинули, я не перестану вичікувати з Ваших уст прихильної відповіді і я такий впевнений у правдивості Божої волі, що хоч би мій розум бунтувався проти Вашої постанови, моє серце перемаже і я залишуся слухняним сином.

Перепрошую Тебе, Найдорожчий Батьку, що я так довго мучив Тебе, і вибач мені, що перериваю мовчанку, яка мене

самого пригноблювала, та що я сказав щиро все, що відчував і думав. Якщо я спричинюю Тобі лише біль, то ненароком, і якщо не приношу Тобі ніякої радості, то тільки тому, що й сам не знаходжу її для себе у своєму серці. Один Бог є моєю силою. Я Йому те саме кажу, що я Вам, Тату, сказав, і Він потішає мене та й каже мені сподіватися від Вас хвилини щастя і віри, а може й користи та недаремної праці.

Цілую руки Дорогому Татові — залишаючися назавжди відданим сином
Роман”.

“P. S. Я довго вагався, чи цього листа вислати поштою, чи ні; я боявся зажурити Тата і щоб наші відносини ще більше не погіршилися. Але в добрій вірі, що правда ще нікому не пошкодила, посилаю свій лист у Боже Ім'я. Благаю Вас, Тату, уважайте мене за сина, а не за чужого Вам, який провадить змову з Ісусівцями, та перетніть цей вузол, який нам обом так дошкуляє”.

Культура мови — це культура думки, висока загальна культура людини. А культурна людина, гармонійно розвинена людина — це ідеал, до якого прагне кожне суспільство. Самосвідомість маси в народі залежить в першу чергу від мови.

Поступ нації, її могутність і щастя залежить головно від повноти й ширини, глибини й багатства змісту самосвідомості, від докладності й повноти, з якою цілість відбивається в кожній індивідуальній душі... від сили погувань, що концентруються в цій цілості.
В. Доугалл

Звизайно, внутрішнє багатство людини — це те, що вона сама змогла увібрати в себе з навколишнього. Але внутрішні надбання людини залежать також від того, наскільки саме мистецтво здатне підіймати її вище сфери буденних дрібниць, огищувати, наснажувати духовно, наскільки воно допомагає їй «своїм життям до себе дорівнятися».

(Євген Сверстюк: «Собор у ринтованні»)

Ми і наш народ

Уляна Пелех

ВАЛЕНТИН МОРОЗ І МИ

Кожного дня наша і світова преса приносить згадки про Валентина Мороза. Минуло повних 4 місяці від початку його голодового страйку. Хвилиною голодових страйків заманіфестувала українська молодь свою солідарність із стражданнями Мороза. Але ні публічна опінія, ані смертельний стан мученика досі не зрушили сумління його мучителів. Нам невідомий теперішній його стан, чи живе ще?! Комітети оборони плянують нові акції. Але чи й вони принесуть рятунку, якусь хоч би полекшу долі Мороза та його родини? Може декому приходить на думку, що боротьба за Морозове життя нічого не дасть, вона недоцільна. Але за ніяких умов її переривати не можна. Це був би тяжкий удар не тільки для самого Мороза та його родини, але й для його ідейних однодумців. Боротьба повинна поширюватися, вона повинна впливати із внутрішнього почуття обов'язку кожного українця.

Мороз, що вступив на свою хресну дорогу, став для нас символом, живим втіленням ідеї, символом, якого не зумів понести у життя Іван Дзюба. Треба було комусь дивинути тягар цього символу, щоб він не припав порохом. Це зробив Мороз ходом на свою Голгофу. Стражданнями досягає у цьому ході вершин людського духа.

“Я живий, фізичних сил у мене немає, але духово тримаюся міцно. Іду під Божим знаменем, а Бог це могутність”. З цією Морозовою вісткою прийшла нова хвиля віри у наші серця. Її треба зміцнювати. Тому вивчаймо його життя і творчість. Розважаймо над нею. У ній багато напрямних для нас.

В одному із листів до дружини Мороз писав: “Тепер мене дуже цікавить проблема особовості. Бачу, що це в розвитку людства взагалі один з головних моментів... Людина почалася з розподібнення духу, виникнення свого духового світу, оригінального, нестандартного...” Ставання Морозової особовості чітке у його життєписі та творчості.

Факти з життя Мороза промовляють до нас ось такими гаслами: працєю, докладай усіх сил, щоб здобути освіту, працєю професійно, але не залишай громадської діяльності. Використовуй кожну, навіть найменшу нагоду, щоб поглибити, поширити свою освіту, збагатити духовість. Мороз у концтаборі вивчав мови, читав філософські книги, писав "Репортаж із заповідника ім. Берії". Вислав його Верховній раді УРСР, не лякаючись наслідків. Знаємо, що не міг знайти праці. Але саме в цьому часі в Самвидаві появляється його есей "Серед снігів". Цей його твір, як справжня квітка ломикамінь, не тільки пробив лід замороженого життя якраз тоді, коли вперше заломився Іван Дзюба, Морозів "бог", але й розцвівся різнобарвними пелюстками його глибокої й оздоровлюючої аналізи сучасного стану України. Читаючи мужні вислови, що "Знищені стають прапором", вони — "це креміль, з якого будуються кришталеві фортеці в чистих душах", інтерпретацію одержимости, донкіхотства, нам зрозуміло, чому Мороз гордо заявив своїм судочинцям: "вакууму більше не буде!"

Тож почав виповняти цю духову порожнечу в нашій сучасності своїм життям. Життя ж Мороза — це найбільший його твір. Заявляючи в "Замість останнього слова", що саме йому випало дати приклад твердості, щоб змити "гнітюче враження", яке створилося після відходу заломлених від громадської праці, Мороз поніс із собою тягар символу боротьби до Володимирської тюрми. Там рішився реагувати на знущання адміністрації і байдужість світу до того голодівкою. Вона стала бумерангом. Сьогодні проблема Мороза стає державною справою в Канаді. Мортон Шультман, посол до Парляменту Онтарія, закликає уряд Канади не продавати збіжжя ССРСР, допущення його, як лікаря, відвідати Мороза.

А коли мова про нас, українців у діаспорі, то всі жертви Мороза тільки тоді виповнятимуть порожнечу й в нашому духовому житті, коли ми його ідеї, напрямні використаємо для будови своєї особистості так послідовно, як це робив Мороз, читаючи філософські теорії, коли у нашому громадському житті будуть вони актуальними.

Морозові думки й напрямні — це досяжна, хоч висока філософія. Вони цілком практичні, дуже зрозумілі, необхідні у житті. Вглибімося, наприклад, у його реакцію на перше Дзюбине заломання. Вона з'ясована в есеї "Серед снігів". У

його реакції на нього не було нападів, виливання помий, але глибока аналіза вчинку Дзюби, практичний висновок з неї, а згодом чин. Мороз перебрав від Дзюби обов'язок нести тягар символу боротьби. Це тільки один з прикладів. А їх у творах Мороза багато.

Тож треба нам пізнавати думки та ідеї Мороза, мобілізувати себе до акцій, що їх потребує добро народу. Слідкуймо за життям сучасної України, але й борімося з лихами українського життя у наших власних середовищах. Пізнаючи прояви російщення в Україні, не будьмо байдужими до асиміляції у нашому власному житті. Робімо опір усім шкідливим впливам, що нищать нашу духовість та національну субстанцію. Так могли б жити Морозові ідеї серед нас у діаспорі. Поруч з цим співпрацюймо з усіма акціями Комітетів оборони (масова акція листів до урядів наших держав, щоб не кооперували з ССРСР, не продавали йому збіжжя в Канаді!, телеграми до Брежнєва, до адміністрації Володимирської тюрми тощо).

Використовуймо твори Мороза у пластовій виховній програмі. У них ні краплі "брудної політики", від якої ми втікаємо, але найкращий духовий корм для розвитку особовості одиниці, народу й для ушляхетнення людини.

Наталка Коропецька

ПЛАСТ ДЛЯ ПЛАСТУ — ЧИ ПЛАСТ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ?

(Доповідь на Малій Раді Куренів УСП-ок і УПС-ок 5-6 жовтня 1974 р. на Союзівці.)

Два роки тому ми зробили підсумки 25-літньої діяльності нашого куреня. Нам приємно було ствердити, що у виховну працю пластової організації ми дали чималий вклад: індивідуально — як виховниці на різних постах і як цілий Курінь, головню в організації таборів. Тим самим можемо ствердити, що ми активно були і є заангажовані в праці для Пласту. Залишається однак ряд питань, на які ми нині повинні старатися дати відповідь.

Перше питання: Які висліди нашої виховної праці? Чи виховані нами молодші покоління зідентифікували себе з укр.

етнічною групою на еміграції, а якщо так, то в якій формі це проявляється? Чи робили ми і робимо досить зусиль, щоб тих, які виходять з УПЮ, затримати при урк. громаді та заактивізувати їх в якійнебудь ділянці організованого життя. Тут мусимо ствердити, що тільки невелика група наших випускників заангажована в ньому.

А далі — чи ми самі, виховані в пластовій ідеології — **ангажуємося** поза Пластом в громадському секторі, чи бодай **цікавимося** ним, **слідкуємо** за подіями на Україні і на еміграції через укр. і чужу пресу, **дискутуємо** про них з нашими дітьми і молодшими подругами, поглиблюємо наше знання проблем укр. політики та культури і стараємося їх розвивати і усу-часнювати. Що ми робимо, щоб цінності укр. мови, культури та історичного минулого передати нашим дітям як спадщину наших дідів і прадідів? Що ми робимо, щоб схоронити красу наших церковних обрядів, наші традиції і народню культуру?

У началах Пласту його метою було не тільки виховати щасливу, повновартісну людину, але також доброго, свідомого національного та жертвовного громадянина для нашої Батьківщини. Коли читаємо історію Пласту між двома світовими війнами аж до часу відновлення пластової організації на нових місцях поселення поза межами України, можемо з гордістю признати, що з-поміж пластових рядів вийшли не тільки кращі вояки УСС, Галицької Армії, Української Дивізії і УПА, але також ряд чільних громадян і провідників укр. політичного життя, високопатріотична молодь, що своїми жертвами засвідчила вірність Пластовому Обітові. Це члени УВО, ОУН, підпільного Пласту, студентських організацій.

Коли однак подивимося на відновлений на еміграції Пласт, мусимо з жалем признати, що первісна мета виховати молодь на корисних громадян на нових місцях поселення десь у часі затратилася і Пласт замкнувся у своїх власних, вузьких рамах і став метою сам у собі, втративши контакт із зовнішнім світом нашої етнічної групи.

У "Свободі" з 13-го вересня ц.р. появилася стаття А. Камінського п. н. "Останній" обов'язок націоналістичної генерації". Ця стаття остільки для нас цікава, що сеньйорське покоління у великій мірі саме до цього покоління належить. Він, подаючи коротко генезу та історію націоналістичного руху між двома світовими війнами в Галичині й на еміграції (Чехо-

Словаччина, Німеччина, Австрія, від 1946 р. під видом трьох відламків, уважає, що ця генерація закінчила офіційно свою діяльність з 1950 р., даючи українському громадянству виразно зформовану концепцію самостійного державнотворства і прецінну скарбницю суверенної політичної думки, а на еміграції в перших двох десятиліттях її існування стала головним політичним фактором. Однак діями своїми вони себе не оправдали. У відсутності безпосереднього тиску ворога український національний рух не пішов по лінії об'єднання, а навпаки — роз'єднався на кілька фракцій, потягаючи за собою партійне розбиття цілого укр. суспільства. І, на жаль, цей процес триває до сьогодні.

Далі він вичислює, в яких аспектах націоналістична еміграція недописала: В першу чергу не зуміла синхронізувати своєї акції в допомогу боротьбі народу в Україні (невдала афера Довбуша, що її большевики використали як претекст для здушення національного спротиву в Україні, невідчуття моменту, брак єдності у справі патріархату і в самому відношенні до кард. Сліпого, недовір'я до укр. політики між чужинцями, через деякі нерозумні потягнення і пропаганду, ведену людьми-аматорами). Далі: не розв'язала справи відношення до молодого покоління, що виросло вже на еміграції, зокрема його інтелектуального світу, в аспекті забезпечення продовження своєї політичної дії, чого наслідками є бунт проти естаблішменту, апартійність молоді, ангажованість у чужих організаціях, низький рівень політичної культури. Потрете: не поставила як слід зовнішньо-політичної інформації під кутом ви-мог України.

Я ще хотіла б додати один аспект, про який Камінський не згадує, а саме: Провід нової еміграції відкинув від нашої громади еміграцію з-перед другої світової війни, якої більшість була високопатріотична і жертвна, що зі своїх марних заробітків зуміла не тільки розбудувати громадські установи, пресу і церковне життя, але ще й посидала на його розбудову на Україні і допомогла новій еміграції переселитися до США і Канади. Ми зуміли її в короткому часі усунути з тих установ, що вони їх будували, і забули за них, а їхню молодь залишити повільному процесові денаціоналізації.

Тепер: яке ж відношення до цього Українського Пласту? Ще в Німеччині, де ми були тоді старшими пластунками,

нас замкнули сеньйори, саме вихованки цього ж націоналістичного покоління, у вузькі рами виховної праці в Пласті і ніколи нас про ті справи не інформували. Ми розвивалися якби у стерильній капсулі, відірвані від реальності нашого політичного життя, несвідомі недомагань нашого проводу і його потягнень. Про це на форумі старшопластунським не дискутувалося, бо ми, мовляв, були аполітичною, понадпартійною організацією, і навіть сьогодні ми робимо те саме у відношенні до УСП тут в Америці. Ми хочемо закрити перед ними правду, яку вони раніше чи пізніше самі знаходять і, як знаємо це з досвіду, реагують на неї у питомий цьому поколінню спосіб: бунтом проти всього, що має щось спільного з нашим політичним і громадським життям. Ми не хочемо прислухатися до їхніх часто революційних, хоч і нераз здорових думок, ми їх відпихаємо від нашого зорганізованого життя.

Уже найвищий час, якщо не запізно, випускати з пластових рядів молодь з виробленим почуттям громадської відповідальності, нових провідників, що оздоровили б існуючі відносини, внесли духа конструктивності, єдності, політичної зрілості. Ці питання повинні ми ввести у рами пластової програми для старшого юнацтва і старшого пластунства. З досвіду останніх років боротьби за права нашого народу ми знаємо, що найбільш успішні акції в цьому напрямі саме вийшли з рядів нашої молоді. Однак вони мали радше відірваний, не зорганізований, не масовий характер, як доказ їхнього слабкого політичного вироблення. Нашим завданням повинно бути ті прояви всіма силами підтримати і надати їм більшої інтенсивності і цілеспрямованості.

На закінчення мої рекомендації:

1. Скерувати програму старшого юнацтва і УСП на вичерпну інформацію про сучасний стан українців в Україні і на еміграції (цього школи українознавства не роблять).

2. Інформувати про різні види громадського та культурного життя на еміграції, подаючи до цього відповідні джерела в нашій пресі, публіцистиці і літературі.

3. Нав'язувати тісні зв'язки з іншими молодечими організаціями, щоб тим способом затирати в молоді партійні упередження і не допускати до дальшого роз'єднання, що побудоване на особистих абміціях наших проводів, а не на ідеологічних розходженнях (продовження отаманщини і "пашківських республік").

4. Інформувати про можливості праці в різних аспектах громадського життя, як науковий, культурний, харитативний, політичний, церковний. Інформувати про наші інституції, що у вище згаданих ділянках працюють. Допомогати у виборі вищих студій та інформувати про можливості здобуття фінансової допомоги (в роді інформативної служби для студентів).

3 ПЛАСТОВОГО ГУМОРУ

До Редакції "ППП" прийшов гумористичний журнал п. з. "Вогонь Орлиної Грати", що його видає "круг сестричків і братчикок", тобто "Орлина Грата", у склад редакційної колегії входять: Папа, Тін Ангел, Карлик. Дорадники: всі ті, що заблукали до канцелярії під час творення ВОГ. Число 428 вийшло взимку ц. р., воно присвячене "тим грибам, які згинули в обороні Грибаїни". Мотто його: "...Свого не цурайтесь, своїм докучайте..." Ціна одного числа: 2 гарбузи і пів шницля.

У "Слові Редакції" читаємо: "Дорогі Гратчики і Сестрички! Ви напевне собі думаєте — чому це зимове число ВОГ вийшло аж 17 років після останнього числа та ще й влітку. Причини самозрозумілі. Ми вирішили піти за прикладом нашого Крикового Рифирента УПН, який відкривав новацький злет і видумав нову систему часу для новацтва, тобто 60-річчя УПН буде за рік, а наступний ВОГ — за 17 років; уродини сестрички Наді також перенесені з 31 березня на 1 квітня. Все перенесене".

3 інших матеріалів цього журналу подаємо:

"Із записків старої грати": Табори повинні завжди мати на межах приблизно 26 портретів Основоположника Пласту. Тоді не буде проблем із втечами учасників. Табір буде оточений Дротами".

"Таборові відзнаки треба висилати найпізніше до 32-ох літ по закритті. Це тому, що пізніше декотрі колишні учасники табору можуть померти й тяжко з них стягнути гроші за відзначки".

Теоретичні розважання на тему таборів: "У таборі мусить бути дисципліна, бо без неї все буде нездисципліноване".

Вибір назви табору — це важлива частина новацької обрядовості, але не аж така важлива, щоб нею бавитися. Всі стоять на струнко і комендант каже: "Хто хоче запропонувати назву табору". Завжди знайдеться один підлизайко, який зголоситься. Тоді всі кричать "Слава!"

Братчик Дак Солджер

Огляди і погляди

Д. Козій

САМОПІЗНАННЯ

ВАЖЛИВЕ, АЛЕ ВАЖКЕ ЗАВДАННЯ

Не кожна людина відчуває потребу пізнати себе, дарма що самопізнання є важливим і невідкладним завданням, зокрема в молодому віці. Завдання це складне. Ось чому й ті, що серйозно підходять до нього, мусять поборювати чималі труднощі. Бувають творчі періоди в житті суспільств і народів, які сприяють розвиткові внутрішнього світу людини і водночас полегшують їй самопізнання. Але бувають періоди, коли зір людини звертається занадто сильно на зовнішній світ. Саме така життєва настанова американського суспільства вражає приїжджу людину, яка виросла в колі клясичної культури або в сфері індуської традиції. Тут усе в русі, в поспіху, в погоні. Роздумуючи над цим явищем, Вільям Джеймс указував на потребу контемпляції в житті американської людини для протидії надмірному відверненню її уваги від внутрішнього життя. Ще гірше стоїть справа в радянському суспільстві, де людина ціниться виключно як продуцент матеріяльних вартостей, де втрачається тямка гідності людини, тямка особистості з її духовними потребами й прагненнями.

Поминаючи, однак, такі несприятливі для внутрішнього життя історичні ситуації, треба ствердити, що взагалі зір людини спрямований більше на зовнішній світ, ніж на внутрішній. Бувають у різних суспільствах і в усяку добу історії заскорузлі душі, які залишаються довіку непробудженими. Враження непробуджених душ справляють такі увічнені Мольєром типи, як святенник Тартюф чи скнара Гарпагон. Знайде їх кожний з нас, коли спостерігатиме уважно поведінку людей.

Проблема самопізнання виявляє всю свою гостроту в житті молодої людини, яка шукає свого життєвого шляху. Утруднює молодій людині самопізнання буйний ріст почуттів і нескристалізованість ідей. Молода людина ставиться критично

до старшого покоління, до всіх його досягнень, до суспільного ладу, який не може задовольнити її прагнень. Вона покладається тільки на себе, хоч у глибині душі відчуває недостатність свого досвіду. Відчуває потребу доброго провідника, але не признається до цього. А втім, рідко коли знаходить доброго провідника й порадника.

ДУХОВІ СТРУКТУРИ

Не один, може, легковажить собі справу самопізнання. Алеж ніхто з нас не посоромиться, коли признається до таких учителів-мудреців, як славетний атенець Сократ чи наш Сковорода. Сократ увесь вік невтомно розбуджував у своїх земляків, зокрема в молоді, потребу самопізнання. Так само Сковорода увесь свій вік не перестав і живим словом, як Сократ, і листами, і філософічними трактатами-діалогами провадити людей на шлях самопізнання.

Психологи ХХ-го сторіччя розробили ґрунтовно методикку самопізнання і таким чином полегшили шукачам знайти дорогу до самопізнання. Укажу передусім на німецького психолога Едуарда Шпрангера, психолога-мудреця. Його праці: "Життєві форми" (в англійському перекладі — "Типи людей") і "Психологія молодечого віку" не мають собі рівних щодо глибини.

Прихолог загострює наше розуміння внутрішнього світу, розкриваючи перед нами різноманітність і своєрідність духової структури окремих людей. Річ у тому, що кожна людина — це щось неповторне. А тим часом у наших взаєминах з людьми кожний з нас бачить звичайно в інших людей "свою подобу", не усвідомлює того, що кожна душа — це окремий світ. Обґрунтовуючи своєрідність духових структур у людей, психологія допомагає кожному з нас збагнути свою власну духову структуру, "знайти себе".

Що ж то таке духовна структура людини?

За Шпрангером, духовна структура людини залежить від поєднання цінностей, якими вона живе. Ось основні цінності життя: естетичні, економічні, теоретичні, соціальні, владні і релігійні. Настанова людини на головну цінність становить ядро її психіки. Від цього залежить, до якого духового типу людину зараховуємо. У зв'язку з цим Шпрангер відрізняє шість структурних типів людини: людина типу естетичного, еконо-

мічного, теоретичного, соціального, владного і релігійного. Естетичний тип живе в світі краси; економічний має зрозуміння передусім для того, що корисне для життя, маючи на увазі не тільки матеріальні добра, але й порядок, економію праці й часу; теоретичний тип людини — це вчений, дослідник, що шукає об'єктивної правди, яка й є для нього найвищою цінністю життя; соціальний тип людини — це самовіддана людина, яка готова повсякчасно робити добро іншим людям, зокрема слабим і потоптаним, покривдженим; владний тип — це вольова людина, що прагне володіти, керувати людьми, не рахуючись навіть з етичними вимогами; в решті релігійний тип людини схильний до самозаглиблення, шукає сенсу і значущості життя, для нього життя є містерією.

Не слід при тому думати, що цінності однієї якоїсь категорії, напр., естетичні, є всім для людини. Кожна людина переживає цінності всіх категорій більшою чи меншою мірою. Головна цінність, яка є в ядрі психіки, має в інших цінностях свої напашарування.

Тепер можемо відповісти на поставлене вище питання: що таке духовна структура людини? Духовна структура — це своєрідна єдність духових властивостей людини при наявності якоїсь центральної властивості.

Бувають структури гармонійні, бувають часто й негармонійні. Французький психолог Рібо згадує, напр., про одного видатного математика, відданого всеціло своїм теоретичним пошукам, який цілковито занедбував свої життєві потреби й жив у злиднях.

Треба також пам'ятати, що бувають і т. зв. мішані духові структури. До мішаних структур зараховуємо людей, у психіці яких центральне місце намагаються здобути дві або й три категорії цінностей. Напр., в особі Тараса Шевченка об'єднуються властивості, характеристичні для естетичного і соціального типів людини. Сократ був великим теоретиком і великим педагогом, отже поєднував у собі теоретичний і соціальний тип людини. Скажемо, при нагоді, що добрий педагог повинен посідати і ґрунтовні знання і, крім того, відзначатися прикметами соціальної людини, бо його завдання не тільки в тому, щоб передавати знання молодому поколінню, але й у тому, щоб вникати в душу молодої людини і збагачувати її моральні скарби. Далі, складним мішаним психо-

логічним типом був і славетний історик Михайло Грушевський. Був він великим теоретиком, але при тому проявляв визначні здібності як організатор Наукового Товариства ім. Шевченка, отже риси економічного типу людини. Втішався він також авторитетом владної людини і як голова НТШ і, пізніше, як голова Української Центральної Ради. Блез Паскаль поєднував риси теоретика (математик і філософ) і риси релігійного типу людини. Цей реєстр можна було б продовжувати, але ми наводимо цих кілька імен як приклади мішаних духових структур. А втім, це потрібне нам, бо наведені випадки свідчать переконливо, що пізнати себе, "знайти себе" — річ не така то й легка.

Досягти самопізнання значить відповісти собі на питання: Що для мене особливо цінне? Які цінності детермінують мою поведінку? А це значить відповісти на питання: До якого духового типу людини я належу?

Знайти відповідь на це питання — важливе завдання, коли йдеться про вибір професії. Молодій людині, що стоїть перед вибором професії, хотілося б не помилитися в виборі, бо помилка лягає тягарем на все життя. А помиляється легко той, хто не турбується про те, щоб пізнати себе. Коли хтось при виборі професії керується матеріальними мотивами і не рахується з тим, чи дана професія відповідна його психічній структурі, той готує собі багато прикростей і невдач у майбутньому житті. На це раз-у-раз указував Сковорода.

САМОПІЗНАННЯ ЯК ДІЙОВА СИЛА

Пізнати себе, свою психічну структуру — це важливе психологічне завдання. Але самопізнання має ще й етичну мету. Молода людина мусить зважити в собі ось що: "Пізнаючи себе, я маю усвідомити не тільки те, який я є, але й те, яким я повинен і хочу стати. Я вже відкрив у собі егоїстичні нахили, не раз легковажно ставився до людини, схилився надто низько перед матеріальними благами. Але я хочу перемогти себе, вирізьбити кращі риси в своїй натурі". Така настанова вимагає внутрішньої дозрілості й достатньої сили волі, щоб як слід розв'язувати життєві проблеми.

Людина весь вік почуває, що вона не є готовим, закінченим твором, що "все ще не є собою". Вона живе, як справжня людина, тільки тоді, коли творить себе до кінця віку свого,

коли поглиблює свою моральну суть. А поглиблює її тоді, коли в процесі самопізнання досягає дедалі кращого розуміння не тільки себе самого, але й інших людей. Уміти жити з людьми значить погодитися з тим, що хтось інший є собою так, як я є собою, що він не є такий, як я, а може й кращий від мене. Пізнати себе значить усвідомити, що щастя, якого ми прагнемо, не здобувається в відчуженні від людей. Тривале щастя, якщо воно можливе, дає нам наша любов до людини і любов людей до нас. Наше "я" може розгортатися тільки в атмосфері людської сердечності, взаємної пошани й допомоги. У такій тільки атмосфері може рости наша особистість, поглиблюватися наша духовна сутність.

Юліян Павлишин

ЧИ МИ ХОЧЕМО ЗМІНИ У ПЛ. ЗАКОНІ?..

Оцим я хочу подати свої думки в справі курення й уживання алкогольних напитків. До цього спонукала мене стаття на цю тему друга Старуха. Це дуже невдячна тема. Я погоджуюся з другом Старухом, що прийшов час це питання основно передумати, змінити пластовий закон в цій справі. Я погоджуюся з твердженням статті, що курення — це наліг, а надмірне вживання алкогольних напитків — це те саме. Нинішня медицина визнає, що наліг вживання податкових субстанцій — це недуга. Через це і змінено закони щодо тих податків. Я це знаю, бо очолюю осередок для податківців і досі лікував більше ніж дві тисячі пацієнтів і зрозумів, що насправді це недуга. Цих податкових людей ніхто не має права викидати з праці чи звідки інде, а законно їх мусять посилати до шпиталю для лікування. На час лікування працедавці мусять платити за шпиталь (поза деякими винятками). У моїй місцевості курять і вживають алкоголь не тільки сеньйори, але й новаци, юнаки і старші люди. Тут вік грає невелику роль. Я погоджуюся з другом Старухом, що ті, що курили або пили алкоголь, будуть це продовжувати, а це прямо тому, що це наліг. Це роблять у нашому осередку так звані консультанти, які кажуть пацієнтам: "Не пий і не кури, бо це нездорове, шкідливе", але тому, що вони самі п'ють і курять (з малими винятками), вони не мають успіхів у лікуванні. Ці

консультанти пригадують мені тих пластових сеньйорів, які наказують новацим, юнакам і старшим пластунам не курити і не пити, а самі це роблять. Я переконаний, що вони не здають собі справи з того, що вони самі в деякій мірі наловці. Очевидно, вони до цього свідомо або несвідомо не признаються. Однак їм конче треба здати собі справу, що вони поступають так, як наші консультанти, про яких я вже згадав. Наліг це щось незрозуміле для наловців. Для них закон нічого не означає. Вони будуть все робити і так поступати, щоб закон відносився до когось іншого, а не до них. Багато з них не винні цьому, прямо тому, бо вони наловці. Для кращого розуміння справи наведу історичний факт. Д-р Фройд, піонер у психіатрії і психології, 15 років радив усім (новацим, юнакам і т. д.) не курити, бо... і сам пробував переставати курити багато разів на протязі цих 15 років і нарешті перестав пробувати й продовжував курити. Це один із прикладів, що таке наліг.

Проводячи лікування більше ніж 2000 пацієнтів, я переконався, що найтяжче лікувати наловців нікотину. Трішки легша справа з алкоголем, а вже багато легше лікувати тих, що вживають всякі інші хімічні субстанції, включно з героїною. Тютюн, алкоголь і кава (звичайно сильна) є в Америці в якнайширшому вжитку всіх шарів суспільства. Діти наслідують батьків у їх уживанні. Ніхто з цих дітей не народився наловцем цих речовин. Однак вони, як виростили, поволеньки ставалися ними. Одні в маленькій мірі, другі в більшій, а треті в дуже великій.

Самому курити і пити, а дітям забороняти — це непереконливе для дітей. Діти не керуються логікою, а більше наслідкуванням. У моєму осередку молоді пацієнти (новаци, юнаки і т. п.) кажуть: "Тато їде авто, курить тютюн і п'є горілку, а я їду ровером, курю марихуану і п'ю свій коктейль, горілку чи іншу хімічну субстанцію". Я не думаю, що поданням інших прикладів можна вичерпати цю тему, або її основніше представити, навпаки, я думаю, що можна тільки заплутатися в цій справі, і тому я переходжу до висновку.

Ті сеньйори і старші пластуни, що хочуть двох законів — одних для себе, а других для молодших пластунів — нікого не переконують, крім себе самих. Це буде самообман. Я радше склонююся до скасування закону, що пластун не п'є і не

курить, прямо тому, що це неправда і що це, як виходить із обсервації і практики, не дасться направити. З власної обсервації я переконався, що дуже маленька частина пластунів стається дійсними налоговцями, які зчасом самі вибувають з Пласту, бо вони не мають часу на ніщо інше, як тільки на вживання алкоголю. Я пригадую собі випадки оказійного надуживання алкоголю деякими пластунами. Пригадую собі багато випадків, коли то пластуни випивали одну або дві чарки вина, а то й алкоголю (горілки) або одну чи дві склянки пива з нагоди весілля чи прийнять (народин, христин і т. п.). Знаю так само пластунів 100-процентових абстинентів. Чи не найкраще було б замінити закон "Пластун не курить і не вживає алкогольних напитків" на "пластун не повинен надуживати алкогольних напитків та інших хемічних субстанцій таких, як нікотина, кава і т. п., бо це шкідливе для здоров'я в кожному віці". Відомо, що хемічні субстанції є трійлом для всіх клітин організму в кожному віці. Не даром сьогодні так багато людей вмирає на різні недуги, а між ними, на жаль, багато українців, які залишили Україну і пішли у світ не по щастя, а нещастя. Над цим варто нашим людям подумати, чому так багато наших людей помирало в молодому віці. Моїм твердженням є, що різні хемічні субстанції, а між ними надмірне вживання алкоголю, сильної кави і тютюну були одним з чинників прискішення смерті наших людей. І вкінці можна б і справу курення та пиття залишити незміненою. Хто знає, чи ще не було б найбільше користі з цього. А це тому, що це вже в нас стало традицією так діяти, як пластуни діють. При цьому варто б зорганізувати в кожній станиці едукативну клітину (самоедукативну) для висвітлювання однакових фільмів по всіх станицях, ведення дискусії, придбання антинікотинної і антиалкогольної літератури і запрошування добровільних спеціалістів у справах вияснювання шкідливості всяких хемічних субстанцій для здоров'я і для характеру пластунів.

Якби мистець не базив ніколи живих людей, якби він мав багато досвіду особистого духового життя, — його твори були б мертвими конструкціями, без сили діяти на глядачів як життя.

Юліан Вассиан

Антін В. Івахнюк

ПЛАСТУН І... ПОПІЛЬНИЧКА

Стаття Т. Старуха "Чи можна попросити попільничку?" ("ПШ", ч. 2/1974) викликає не тільки здивування, але й глибоке збентеження. Якось важко і зрозуміти, що хтось у наш час може взагалі висувати таке питання, а в Пласті і поготів. Та поставлену проблему треба розглянути, бо наш автор хоче дискусії, мовляв: "Погоджуйтеся зі мною чи ні"?

Насамперед слід підкреслити, що автор іде цілком урзріз не тільки з пластовою настановою (ніби її заступає "консервативна братія"), але ще більше виступає проти медичного світу. На авторів погляд, вже крайня пора змінити XII-ий пункт пластового закону, який говорить про здоров'я українця як "власність суспільности" і застерігає: пластун "...не вживає ніяких отруй для догодження собі, зокрема не п'є алкогольних напитків і не курить тютюну".* Чому доконче змінити саме заборону курити й пити? А тому, каже автор, що він "уже перестарілий і такий шкідливий (? — аі) для Пласту, гірше ніж саме пиття і курення" (підкр. — аі). Здається, що тут більшого непорозуміння трудно й найти!

Пригадаймо собі, що таке Пласт, яке його завдання та мета. Пласт — "це улад (організація) молоді для патріотичного всестороннього самовиховання". Його завдання вирощувати-кувати з допомогою гри характер молоді з метою дати українському народові здорових, характерних і гідних провідників у його цілосному житті. Напрявні в цьому вихованні — пластовий закон, де є мова про нікотин і алкоголь. Наш автор, сеньйор і **пластовий виховник**, пропонує змінити саме це місце, тобто — послабити його, а ще докладніше — поступитися хоробливий і дуже шкідливий звичці, або як він каже: "...присотосувати до нашого теперішнього життя тут в Америці" й "усучаснити закон" (пластовий). Якщо ж цього не зробити, то доведеться й далі "жити в світі минулих мрій і фантазії..." (? — аі).

Щоб підтвердити слухність своєї пропозиції, він приточує приклади з Церкви, права голосування, їзди автом тощо.

* Д-р Олександр Тисовський "Життя в Пласті", Львів 1921.

Чи ці приклади речеві? Ані трохи, бо не стоять у жодному зв'язку з самою суттю порушеного питання.

Коли в богослуженні змінено застарілі мови на сучасні, то цим не змінено жодної суті, тобто не змінено ніякого закону. Голосування, їзда автом чи подібне — це право людини, яка розуміє вагу цього привілею і відповідає перед законом. Отже — такі приклади не стоять у жодному логічному стосунку до самовиховної системи в Пласті й тому вони нічого не доказують.

Наш автор дивується, що в Пласті “один і той сам закон відноситься до 7-літнього і до 60-річного сеньйора” та патетично заявляє: “Не стараймося робити з сеньйорів новаків і юнаків, а з новаків і юнаків — сеньйорів...”. Ставимо питання руба: Що мають до роботи такі 60-річні люди в організації для **самовиховання молоді**?

Автор говорить про різницю віку між одним уладом (молоді) і другим (сеньйорів). Наш особистий погляд на цю справу такий: Створенням уладу сеньйорів перекреслено задум-мету основників Пласту та й саму організацію, подуману для молоді. Адже основники пластової організації могли були легко передбачити й сеньйорський улад, якщо б така була мета Пласту. Одначе вони глибше думали й бажали людей вихованих у Пласті бачити в усесторонньому житті свого народу. Звичайно, тим не хочемо сказати, що взагалі не потрібно сеньйорів у Пласті. Одначе, все ж таки таким виховникам, хто пропонує потурати хоробливій і шкідливій приємності-звичці та через те хоче міняти пластовий закон, — не може бути місця в Пласті, в самовиховній організації молоді.

Нині медичний світ дуже рішуче остерігає суспільство відкинути куріння, бо нікотин це найсильніша отрута і спричинник склерози та пістряка (рака). Курець не тільки сам собі шкодить, але так само й своєму оточенню. Тим то сьогодні світ стає на прою з курінням, а пластовий виховник — пропонує щось протилежне. Адже найбільше число смертних випадків маємо на удар серця, пістряк і авто. Найгрізніший чинник у перших двох випадках — тютюн. Здається, що не повинно б бути розумної людини, яка б свідомо пропонувала нищівний засіб — нікотин.

З виховного погляду така пропозиція не сприйнятна. Адже для дитини батьки, виховники чи загально дорослі лю-

ди це взірець, з чого вона бере собі приклад. Тож неповажно зрілій людині прибирати позу й казати: мені те або те вільно робити, а тобі ні. Дитина бо зразу ставить собі питання: чому все таки, коли їй говорять про шкідливість тютюну, він не шкодить і дорослій людині? Яку ж їй дати відповідь без крутійства, бо шкідливості нікотину для здоров'я не можна виправдати людською зрілістю чи пак — роками (мовляв, тобі 7, а мені 60).

Якщо людина, вихована в Пласті, не вміє взяти себе в шори та не потурати своїм хоробливим звичкам, тоді треба поставити пластову самовиховну систему для молоді під сумнів, бо вона крахує чи, за словами нашого автора, пристосовується (в Пласті ж курять і п'ють) “до нашого теперішнього життя тут в Америці”, де немає місця на життя “в світі минулих мрій і фантазій”. Тобто — саме **що** наш автор під цими словами розуміє? Не відмовлятися від тютюну й алкоголю? Нічого собі “усучаснення” пластового закону про здоров'я!

Олександр Солженіцин

ДУША І КОЛЮЧИЙ ДРІТ

Особливий твір Олександра Солженіцина п. н. «Архіпелаг ГУЛаг» здобув велику популярність у світі не тільки тим, що він розкриває таку маловідому сторінку історії СРСР, що нею є концтабори цієї держави, але й тим, що він є своєрідним пам'ятником усім жертвам, які мільйонами гинули у цих таборах (загинувло у них більше радянських громадян, як в останній війні на фронтах).

Крім цього, автор змальовує яскравими барвами життя засуджених, своєрідний фолкльор, та глибокими роздумами й психологічними спостереженнями передає свою філософську оцінку занепаду й злету людського духа, замкненого колючими дротами.

Містимо переклад (вийнятки) із четвертої застани «Архіпелаг ГУЛагу», розділ «Восхождение» (Хід вгору). — Редакція.

День звільнення? Що він тобі може дати по стількох роках? Ми ж змінилися до непізнання, змінилися наші близькі — і місця, колись рідні, здадуться нам чужіші від чужих.

Думка про волю від якогось часу стає насильною, надуманою. Чужою.

День “визволення”! Так нібито у цій країні є свобода! Чи що нібито можна визволити того, хто спершу сам не визбувся неволі духово.

Сипляться каміння з-під наших ніг. Униз, у минуле. Це порох минулого.

Ми підіймаємося.

**

Добре думати в тюрмі, але й в концтаборі також непогано. Головним чином тому, що нема зборів. Десять цілих років ти звільнений від усяких зборів! — чи ж це не гірське повітря? Відкрито жадаючи від тебе праці, вичерпуючи твій організм до знемоги, а навіть і до смерті, таборяни не посягають по уклад твоїх думок. Вони не пробують влізати у твій мозок і зупиняти його на місці*). Це ж почуття волі куди більше, ніж воля ніг у бігу по рівнині.

Тебе ніхто не намовляє вступати в партію, ніхто не видає від тебе членських внесків у добровільні товариства. Нема профсоюзу, такого ж твого “оборонця”, як офіційний адвокат у трибуналі. Не буває і звітів з діяльності. Тебе не можуть обрати ні на яке становище, не можуть назначити ніяким уповноваженим, не заставляють тебе бути агітатором. Ні — слухати агітацію. Ні — викрикувати на потягнення нитки: “вимагаємо!.. не дозволимо!” Ні — воліктися до виборчого осередка, щоб свobodно і тайно голосувати на одного кандидата. Від тебе не вимагають соціалістичних зобов’язань. Ні — критику своїх помилок. Ні — статей до стінгазети. Ні — інтерв’ю з обласним кореспондентом.

Свобідна голова — чи ж це не привілей жити на Архіпелагу?

Ще одна свобода: тебе не можуть позбавити родини, маєтку — в тебе вже їх нема. А чого нема, того й Бог не візьме. Це — основна свобода.

Чудово думати у в’язниці. Якийсь маловажний поштовх спонукує тебе до довготривалих і важливих роздумів. Упродовж немов віків, один раз за три роки, привезли в концтабір

*) Крім нещасного періоду Білomorя і Волгоканалу.

кіно. Фільм, виявилось: дешева “спортова” комедія — “Первая перчатка” (Перша рукавиця). Нудно. Але з екрану настирливо втовкають глядачам мораль:

“Важливий вислід, а вислід не на вашу користь”.

На екрані сміються. У залі сміються також. Пробиваючись при виході на залитий сонцем двір у таборі, ти роздумуєш над цією фразою. І ввечорі роздуми над нею на лежанці-вагонці. І в понеділок вранці, коли ведуть на роботу. І скільки хочеш, роздумуєш — коли б же ти міг нею так зайнятися? І повільна ясність спускається в твою голову.

Це — не жарти. Це — заразлива думка. Вона далеко вже зацеплена нашої батьківщині, а її ще й ще зацеплюють. Переконавання про те, що важливий тільки матеріальний вислід, настільки в нас прищепилося, що коли, наприклад, виявляють якогонебудь Тухачевського, Ягоду чи Зінов’єва — зрадниками, що здохалися з ворогом, то народ тільки ахає й поголовно дивується: “Чого ж йому не вистачало?!”

От, це ж — моральний рівень! Це — мірило! “Чого йому бракувало?” Скільки ж у нього було всякого жертя, і двадцять убрень, і дві дачі, і авто, і літак, і популярність — чого йому не вистачало?! Мільйонам наших співгромадян неможливо уявити собі того, що людиною (тепер я не маю на увазі якраз цих трьох) могло керувати щось інше, а не користь!

Настільки всі сприйняли і засвоїли: “важливий вислід”. Звідки це до нас прийшло?

Найперше — від слави наших прапорів і так званої “чести нашої країни”. Ми душили, сікли і різали всіх наших сусідів, поширювались — і в батьківщині міцніло переконання: важливий вислід.

Потім від наших Демідових, Кабаних і Цибукиних. Вони карабкались, не оглядаючись, кому відрізують чобітьми вуха, і тоді в богобоязливому й прямолінійному народі щораз міцніше засвоювалось: важливий вислід.

А потім — від усіх видів соціалістів, а найбільше — від новішого, непомильного, нетерпеливого Вчення, яке тільки з того й складається: важливий вислід! Важливо виколотити бойову партію! захопити владу! тримати владу!, позбутися ворогів, перемоги у чавуні й сталі! запустити ракети!

І так для цієї промисловості і для цих ракет прийшлося пожертвувати укладом життя, і цілістю родини, і здоров’ям

народного духа, і самою душею наших піл, лісів і рік, — наплювати! важливий вислід!

Але ж це — брехня! Ось ми роками горбимось на все-союзній каторзі. Ось ми повільними роковими колами доходимо до розуміння життя — і з верхів життєвих горбів так ясно видно: не вислід важливий! не вислід — а ДУХ! Не що зроблено — а як. Не що осягнули — а якою ціною.

І для нас, арештантів, — якщо важливий вислід, то вірна істина: вижити за всяку ціну. Значить: стати стукачем-донощиком, продавати товаришів — за це тепло улаштуватися, а може бути, що й дістати звільнення перед реченцем. У світі Непомильного Вчення тут, очевидно, нема нічого даремного. Отже, коли робити так, то вислід буде в нашу користь, а найважливіше вислід.

Ніхто не сперечається: приємно покористуватися результатом. Але не ціною затрати людського образу.

Якщо важливий вислід — треба всі сили й мислі зжити на те, щоб відійти від маси. Треба гнутися, догоджати, ставати підлим — але аби тільки залишитися “придурком”-підлизайком. І тим — зберегтися.

Якщо важлива суть — то пора помиритися з масою. З лахміттям. Із поздираною шкірою на руках. З меншим і гіршим шматком їжі. І можливо — вмерти. Але поки живеш — гордо підтягайся погнутою спиною. От коли — переставши боятися погроз і не гонивши за нагородами — станеш найнебезпечнішим типом, дивлячись совиними очима господарів. Бож — чим тебе узяти?

Тобі починає навіть подобатися нести носилки із сміттям (так, але не з камінням!) і розмовляти із сторожем про те, як кіно впливає на літературу. Тобі починає подобатися присідати на пусте, відкрите коритце та закурити біля свого цегляного кладу. І ти прямо гордий, коли десятник, проходячи мимо, придивлятиметься до твоєї в'язки, погляне на клад цегли і скаже:

— Це ти складав? Рівненько.

Ні на що тобі не потрібна ця стіна і ти не віриш, що вона наблизить щасливе майбутнє народу, але, жалюгідний обідраний рабе, при цьому творі своїх рук ти сам до себе усміхнешся.

Дочка анархіста Галя Венедиктова працювала в санітарній частині як медсестра, але бачучи, що це — не ліку-

вання, але тільки особисте улаштування — через упертість перейшла на загальне приміщення, взяла ковадло, лопату. Каже, що духово це її врятувало.

Доброму й сухар на здоров'я, а злому й м'ясне шкодить. (Так-то воно, так, але — якщо й сухаря нема?..).

Здавалося б — тут повинні зростати в людині злобні почуття, знеохота боротись, безпредметна ненависть, дразливість, нервовість. А ти й сам не помічаєш, коли в невідчутому часі неволя виховує в тебе паростки почувань протилежних*.

Правило твого життя тепер таке: не радій, найшовши, не плач, згубивши.

Душа твоя, перше черства, від страждання набирає соків. Хоча й не ближні по-християнському, але близьких ти тепер починаєш любити.

Тих близьких по духу, хто в твоєму довкіллі в неволі. Скільки ж із нас признаються: саме в неволі вперше ми відчували справжню дружбу.

Ось шляхетне й невичерпне спрямування твоїх мислей: переоціни все твоє попереднє життя. Пригадай все, що ти робив злого й негідного, та думай — чи не можна направити того тепер?..

Так, тебе посадили в тюрму безпідставно, перед державою та її законами тобі каятися нема за що.

Але — перед сумлінням своїм? Не — перед окремими іншими людьми?..

(Це вияснити можна тільки так, що сенс земного існування — не в благоденствії, як усі ми звикли думати, а в розвитку душі. З такого погляду наші мучителі покарані найжахливіше: вони перетворюються у свиней, вони занепадають щораз гірше, знелюднюються, котяться вниз).

— А чи ж ми, не пройшовши Архіпелагу, були б тверезіші? сильніші мислями?

* Революціонери минулого залишили багато слідів цього. Серафимовиз в одному оповіданні описує такою масу засланих. Большевик Ольминський пише: «Гірськість і злість — це погuttя добре відомі арештованому, близькі його душі». Він зганяв злість на тих, хто приходив до нього на зустріг. Пише, що втратив усяку охоту до роботи. Проте ж російські революціонери не діставали й не відбували (у своїй масі) справжніх (великих) реґенів заслання.

Ось чому я звертаюся до років свого поневолення й кажу, дивуючи при цьому довкілля:

— БЛАГОСЛОВЕННЯ ТОБІ, ТЮРМО! за те, що ти була в моєму житті!

(А з могил мені відповідають: — Добре тобі казати, коли залишився живим!).

Далі в цьому розділі автор роздумує над духовними процесами людей, над їхніми психічними станами. Згадає лікаря, який робив йому операцію. Лікар став християнином, перейшовши з юдейської релігії. Був розвинений духовно, у взаєминах з людьми лагідний, містик у своїх релігійних віруваннях. І таку людину озвірілі табірні злочинці закололи ножами. Солженіцин роздумує, питає — «Чому ж ні Бог, ні люди не покарають явних мучителів у таборі, тому вони благоденствують?» Відповідь автора на це така:

У глибокому смутку сповіщаємо Пластове Товариство та Українське Громадянство, що у вівторок, 12-ого листопада 1974 року в Торонті, по довгій недужі, на 63-ому році жертвового в службі Богові та Україні життя, відійшов у Вічність визначний пластовий провідник, невтомний організатор пластового життя в Торонті й у Канаді

славної пам'яті пластун сеньйор керівництва

АНДРІЙ КОЗАК

член Куреня УПС "Червона Калина", колишній довголітній член і голова Станичної Старшини Пластової Станиці Торонто, заступник голови, комендант пластунів і діловод фінансів Крайової Пластової Старшини та голова Крайової Пластової Ради в Канаді. За успішну та витривалу працю на цих постах відзначений першим відзначенням УПС "Св. Юрієм в золоті".

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

Пластова Станиця Торонто

і

Крайова Пластова Старшина
в Канаді

„Плекайте мову...“

ПРО ВЖИВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Часто у пластових домівках тепер бачимо напис: "Тут говоримо тільки по-українському!" Але сам напис не спонукує пластунів розмовляти українською мовою. Що ще треба б зробити? Треба себе змушувати говорити по-українському з усіма, які розуміють цю мову. Треба дбати про те, щоб вміти висловити свої думки українською мовою. Так особа, з якою ви досі розмовляли по-англійському або "мішанкою", раніше чи пізніше перейде на українську. Тільки говоріть з такою особою постійно по-українському.

Напевно трапиться така ситуація, що вам або особі, з якою розмовляєте, забракне українських слів. Тоді при найближчій нагоді завдайте собі труда й пошукайте відповідного слова в англійсько-українському словнику. Дуже завзяті можуть для вправи навіть перекладати з англійської мови на українську цікаві статті, пов'язані з пластуванням. Суть у тому, що коли ви в розмовах зможете висловити свої думки українською мовою, то інші почнуть за вашим прикладом робити те саме.

Ще одну річ можна зробити: вивісити напис із закликом до батьків. Треба збагнути, що занедбане вживання української мови до певної міри спричиняють батьки. Коли дитина, підліток чи й старший юнак мало говорить з батьками, коли ж і розмовляють, то по-англійськи або "мішанкою", тоді ця молода людина не має досить вправи у висловлюванні своїх думок українською мовою. Отже треба закликати батьків, щоб:

- більше розмовляли з дітьми, цікавилися їхнім життям,
- розмовляли виключно українською мовою.

Тут можна згадати, що самі батьки часто виявляють великий страх перед українським словником. Батьки самі радше використають чуже слово, ніж пошукають українського. Може навіть думають, що чуже слово в розмові виявить, які вони "прогресивні", чи може вони вважають, що чуже слово "милозвучніше".

Ст. пл. Орест Швед, Л. Ч.

(передрук із "Листів до братів фаміліянтів")

Т. Горохович

БАГАТОКУЛЬТУРНІСТЬ В КАНАДІ

Перший Пластовий Конгрес в Ашаффенбургу дав нам напрямні, як бути Пластові у нових країнах поселення. Ми пам'ятаємо всі наші прикри переживання при зустрічах із ворожістю господарів країн поселення до наших намагань зберегти свої ідеали — свою національну ідентичність. Ми боялися думок, що наші діти можуть потонути в чужому морі, що заповітний ідеал служити Україні, може стати для них колись далеким.

Але, які ж великі зміни настали у цих поглядах? Як змінилося наставлення до нас визнаців т. зв. "мелтінг пат"? Праця Королівської Комісії, яка була плодом ідей канадського демократизму, збагатила нас ідеєю багатокультурності Канади. У жовтні 1971 року прем'єр Трудо проголосив офіційно в Палаті Громад напрямні політики його уряду щодо багатокультурності. У листопаді 1972 року ліберальний уряд в Канаді призначив окремого міністра для справ багатокультурності. Ним став д-р Стенлей Гайдаш (польського роду). У травні 1973 р. створено Допоміжну Раду для тих же справ.

Міністер С. Гайдаш надав тій ідеї життєвої сили. Він став її ідеологом, ентузіастичним пропагатором та реалізатором. Сама ідея багатокультурності має в собі велику стимулюючу силу не тільки для національних груп, але й для загалу населення в Канаді. "Єдність у різноманітності" — це вартості, які вона повинна досягнути. Казан, що в ньому мали б змішатися та зваритися різні культури, сучасна наука й мислячі люди вважають шкідливим й непотрібним. Користуватися ним нечесно.

Уряд Канади може вже похвалитися своїми чималими осягами багатокультурної політики. Згадати б хоч головніші.

У січні 1972 р. уряд асигнував 3 мільйони доларів на т. зв. "гренти", на видання серій книжок, фільмів та інших допоміжних посібників, що потрібні при навчанні етнічних мов. Згодом він проголосив нову програму т. зв. "Канадську Програму Ідентичності", яка запланувала цілий ряд заходів для плекання етнічних культур. Зорганізовано Всеканадський

Фестиваль Народного Мистецтва в Оттаві (його попередили 12 регіональних фестивалів у різних містах Канади); уже кілька років відбуваються театральні фестивалі, (вони стимулюють драматичну творчість окремих етнічних груп); будуть перекладені англійською мовою окремі твори етнічних літератур, щоб спопуляризувати їх серед загалу канадців; широко розгорнена акція фінансової допомоги уряду тим групам і окремим людям, які продукують предмети ужиткового мистецтва. Відбуваються виставки експонатів цього мистецтва, пропагують їх на ринках збуту; плянується видати книжки, щоб спопуляризувати ужиткове мистецтво етнічних груп. Подібні пляни є й щодо "кулінарного мистецтва". Треба спопуляризувати не тільки харчі, але й зв'язану з ними обрядовість.

Канадська фільмова корпорація виготовляє тепер 20 пів-годинних фільмів про етно-культурні групи Канади; крім того, серії одногодинних документальних фільмів, щоб уможливити обміну такими вартісними культурними імпрезами, як український фестиваль у Дафіні й Вінніпегу, німецький у Кіченер-Вотерлю, китайський новорічний у Ванкувері та інші. Для успішнішого вивчення етнічних мов виготовлено 100 фільмів 23-ма мовами, а крім того ще окремо 5 фільмів українською мовою.

Великі осяги багатокультурності: "Музей про людину", Національна бібліотека та Публічний архів в Оттаві. Не менше важливими у нашому житті будуть: 16, на академічному рівні, підручників історії етнічних груп, фільмові стрічки до них і поменшені скороти з них для вжитку в публічних школах; етнічні академічні студії, що їх проведуть запрошені спеціалісти в канадських університетах. Буде створений Дорадчий Комітет для виконання цього плану; завдання його: організувати студії, дбати про їх успішність, популярність.

Є ще багато інших і дальших плянів багатокультурного руху в Канаді, але з уваги на дотеперішні успіхи, його надійні можливості та головне на його здорові ідейні основи, Пласт в Канаді відразу пристав до цього руху, і вже не раз користувався з ідей та матеріальних допомог багатокультурності. Пластові "одність у різноманітності" дуже близька, бо ж це його виховні завдання допомагати ставанню індивідуальностей, щоб вони спільно служили високим ідеалам правди, добра і краси.

Виховні проблеми новацтва

Роман Юзенів

НЕГАТИВНІ ВПЛИВИ НА ПРАЦЮ НОВ. ВИХОВНИКІВ

(Прочитано на вишколі на 3-ій ступінь нов. виховника 1974 р. Все написане тут — лише на підставі моєї трирічної праці з новаками, і тому я свідомий того, що не завжди все відповідає всім ситуаціям).

Коли минулого року я став гніздовим, то першої суботи, в однострою, я відвідував сходини всіх роїв, щоб познайомитись із новаками. А ззаду до штанів я причепив собі хвіст, бо я представлявся новакам як Братчик Лис, розповідав їм, як засновано наше гніздо і т. д., щоб так розпочати з ними новий рік веселого й доброго новакування. Пізніше мені переказували, що деякі батьки нарікали, що я вже маю 18 років, студент університету, а так поводжуся по-дитячому. Це мене, однак, не бентежило, бо я бачив, що новакам це подобалось і вони були зі мною дуже дружні.

**

У таборі, коли юнацька булава бачила наші інсценізації при вогниках, казала: "Дивіться на тих братчиків! Бавляться, як діти! Попробували б вести працю в юнацькому таборі...". Але ми знали, що наша праця з новацтвом важлива й трудна, бо наше завдання — вважати на новаків 24 години на добу, таді як у юнацькому таборі булава більше дає доручення юнацтву, що робити.

**

Мені здається, що праця з новацтвом дає більше внутрішнього задоволення. Чому? На це відповіді не маю. Але тоді, коли праця з юнацтвом має свої конкретні визначення, більш-менш конкретні (практичне пластування, спорт і т. п.), менш абстрактні і має більше підходів до їх проведення, праця в новацтві вимагає буйної уяви і перенесення в уявний

світ (історичні ігри, де новаки перебувають у даній добі, казковий світ тощо). Напр., у юнацтві виховник може просто розповідати юнакам про Богдана Хмельницького; у новацтві братчик ітиме то тої мети при допомозі казки, гри, інсценізації.

**

Новацьким виховником може стати кожний, залежно від обставин. Але коли говоримо про ДОБРОГО ВИХОВНИКА, то число зменшується до малого гурту одиниць, які цілковито присвячують свій час, енергію і серце для новацтва. Не тому, що, будучи виховником, вони можуть носити білий шнурок і показувати свою зверхність, але тому, що вони люблять працю з новацтвом. Це виховники, які можуть себе нахилити до рівня новака, щоб стати їхнім приятелем і дорадником. Багато нов. виховників "займається" новаками одну годину на тиждень, і це все. Коли ж він добрий братчик, він буде йти з ними на мандрівки, говоритиме з ними, зустрівши їх на вулиці чи на якихось імпрезах і т. п. Тим самим він може мати більший вплив на них. Я, наприклад, "ображений", коли новаки звертаються до мене "Ви". Я люблю, коли вони кажуть "Братчику, ходи бавитися з нами...".

Дуже важливе, щоб гніздовий був товаришем і провідником. Це дуже важливе, бо він — провідник усіх новаків і братчиків у гнізді. Він контролює їх дію. Чи він буде диктатором, чи провідником — це ціле питання, і це матиме вплив на цілу діяльність гнізда.

**

Усі виховники повинні розуміти, що найкращий спосіб виховання новацтва — це приклад братчика. Але тут виникає конфлікт між старшими і молодшими. Старші вважають, що це означає, що братчик повинен бути коротко обстрижений, повинен приходити на сходини гарно вбраний і т. п. А я вважаю, що мої діла і діла братчиків важливіші, ніж моє волосся. Які це виховники, коли вони вважають, що тільки верхній вигляд важливий? Таксідо я вдягну на забаву, а не на сходини. Чи новаки будуть уважніше слухати казки братчика, що сидить у жакеті й краватці, чи того, що прийшов у дангаріс і спортовій сорочці, але дуже цікаво оповідає? Я переконаний, що зовнішній вигляд не має четвертини того впливу, що йому

приписують. Але зате має великий вплив поведінка й зайняття братчика з новаками. Має великий вплив і те, чи він уживає української мови, чи він увічливий, приємний, приходить на час і т. п.

**
*

Скінчивши свій 4-ий рік праці як новацький виховник, я дивлюся на них узад. Згадуються приємні хвилини, успіхи. Але це прикмета носталгії — згадувати все, що добре і гарне. А в дійсності були ж і труднощі і неприємності, невдачі, і з них треба вчитися. Дивлячись на свою працю нов. виховника, я бачу дуже багато негативних впливів на працю братчика, гніздового й новака.

Бувало, що я не погоджувався з речами, яких вимагав мій гніздовий. Часами я навіть був готовий кинути виховну працю, бо гніздовий хотів, щоб я робив це чи те, так як він уважав за відповідне. Аж коли я сам став гніздовим, я побачив, що він дивився на це все з іншого погляду — він бачив цілість гнізда. І мені дивно, що я чи інші братчики не бачили в той час, що він мав рацію. Поодинокі братчики знають тільки проблеми і працю одного роя, а гніздовий має найкращий огляд цілості нов. праці (роїв, братчиків, новаків). Але з другого боку — братчики краще відчують їх, ніж гніздовий. І тому це таке важливе, щоб гніздовий був товаришем і дорадником братчикові, а не тільки провідником. Тоді гніздовий буде допомагати ростові, розвиткові братчика, так як старший брат. Без такого відношення проблеми будуть зростати, бо гніздовий може себе ізолювати від братчиків.

Може в малих гніздах чи самостійних роях цієї проблеми немає, але ось у такій великій станиці, як Нью-Йорк, де станична старшина має понад 20 членів, провід станиці в багатьох випадках не доцінює важливості праці в новацтві. Більшість уваги стан. старшини концентрується на юнацтві. Про працю з новацтвом взагалі не говориться, хіба тоді, коли хтось вважає, що щось робиться зле. Зате всі дуже швидко до критики нов. братчиків. На думку більшості членів стан. старшини, братчики заліберальні і збиточні. Властиво, я ще взагалі не чув слова про працю нов. виховників, яке б виказувало дійсне розуміння чи справжнє затурбовання. Є ще Пластприят. Члени Пластприяту вважають, що найкраще говорити виховникам тільки про те, що вони, на їхню думку, зле роблять. Як

приклад подам таке: Голова Пластприяту сказала, що батьки вирішили, що на нов. сходинах забагато ігор. Цікаво, що коли те саме гніздо перевіряв кр. референт УПН-ів і кр. комендант пластунів, то питали, чи я не вважаю, що є **замало** ігор! (Бож діти приходять на сходини після 3-ох годин навчання в школі українознавства). Отже — треба вести працю так, як вас учили пл. новацькі провідники, і треба цього триматися, бо методика праці з новацтвом вироблена на підставі глибоких студій і довголітньої практики. Проте, до батьків треба в таких випадках бути членим і або вяснити їм свої заміри, або притакувати, а своє далі робити. Все таки трапляється, що деякі батьки настоюють, що праця даного братчика чи він сам — неправильні чи злі. Я вважаю, що один з важливих обов'язків гніздового — це бути посередником між братчиками і батьками, і він повинен вяснювати і полагоджувати різні закиди чи вимоги батьків. Напр., часто батьки настоюють, щоб їхньому новакові признати якусь там пробу, про яку вони думають, що він її здав, чи хочуть, напр., щоб новак скоріше перейшов до юнацтва тощо. У таких випадках братчик і гніздовий мусять бути стійкі і вимагати того, що треба — чи то відповідного часу, чи відбуття мандрівки, чи іншої вимоги. Мені здається, що гніздовий повинен бути якби оборонним щитом і полагоджувати сам всякі скарги тощо, щоб братчик тими справами не турбувався, але далі без перешкод вів працю. Ех, якби то ми були такі, як Кіссінджер...

А тепер трохи статистики. Дивлячись на чисельний стан виховників (опікуни, гніздові, виховники) хлоп'ячих частин УПН у США за два інші роки, побачимо таке:

	1969 р.		1973 р.	
Пластприят	1	1%	8	7%
УПС	19	24%	22	19%
УСП	20	25%	22	19%
УПЮ	41	50%	63	55%
	81	100%	115	100%

Що діється?! Більшість нов. виховників — це юнаки й юначки! Коли переходять до УСП, вони кидають працю з новацтвом. Я спитав у Нью-Йорку 10 ст. пластунів, які колись були нов. виховниками, в чому справа. 9 подали як причину — школу. Всі вони студіюють на університеті, а в суботи вчаться або

працюють. 6 із них казали, що якби тільки мали змогу, працювали б далі з новацтвом.

Також не забудьте, що більшість нов. сходин відбувається в суботу, а це властиво день для всіх товариських зустрічей, забав, святкувань, виїздів тощо. Коли хтось присвячує новакам всі свої суботи, напр. — упродовж трьох років, то вкінці хоче вже мати й кілька субот для себе, на свої зайняття. Він же може мати товаришів небратчиків, навіть непластунів, і йому також хочеться з ними поїхати на Союзівку, чи на лежата, чи куди. Тому я думаю, що ці негативні впливи дуже поважні, і часто виховник каже собі: "Чому мені бути виховником, як мене тільки критикують або взагалі недобачують?"

Ще одна цікава статистика: число членів на вишколах у США за останніх 5 років:

1962	62	1 вишкіл
1970	91	2 вишколи
1971	82	2 вишколи
1972	44	1 вишкіл
1973	142	2 вишколи.

З цього виглядає, що вишколюється досить багато нов. виховників. Але це також наводить на другу проблему — новацтва щораз менше. Число членства (на підставі звітів Кр. Реф. УПН-ів і ККП-ів США):

1965	1968	1973
608	528	462

Це зменшування числа новацтва матиме за кілька років величезний вплив на вигляд юнацтва. Тому Пласт повинен тепер звернути всю увагу на те, щоб придбати більше новацтва. Дітей є досить, але дуже малий процент належить до Пласту. Треба всілякими способами заохочувати батьків, а в першу чергу вияснювати їм користі з приналежності дітей до Пласту. Ще рік-два, і юнацтво раптово зменшиться.

Філядельфія	59	44	— 15	9
Чікаго	?	44	?	?
Нью-Йорк (7 Гніздо)	54	43	— 11	15
Ньюарк	40	43	+ 3	8
Клівленд	24	35	+ 11	8
Дітройт	43	27	— 16	?

Вашінгтон	15	24	+ 9	5
Рочестер	23	23	0	?
Нью-Йорк (19 Гніздо)	11	21	+ 10	4
Пассейк	26	15	— 11	?

**

Рік тому мій кошовий підійшов до мене і сказав, що я буду наступним гніздовим. Дехто був проти того: я був замолодий, мав досить довге волосся і трохи заліберальні методи у праці з новацтвом. Опікун гнізда вважав, що я буду нищити фундації Пласту. Мені ж здавалось, що саме ці прикмети повинні бути допоміжними для того, щоб діти цікавились більше новакуванням, братчиками, щоб відчувати близькість, щоб не почувались, як серед суворих учителів у школі. Але кожний по-різному розуміє завдання й методи УПН. Мушу тільки сказати, що хоч критика була, ніхто зі старших, досвідченіших, не запропонував мені своєї допомоги у цьому моєму першому році на пості гніздового.

Минув рік і я сам — на новому пості. Критикували мою працю майже на кожних сходинах проводу — і то за найменші речі. Пластове братерство? Ні — індивідуальне задоволення, мовляв, — нехай знає! Та я мав надзвичайну підтримку й дружбу у моїх друзів-братчиків.

Також саме відношення поміж молодшими і старшими виховниками. Старші замкнулися в Орлиному Крузі і замість підійти до нас молодших, що мають таку сильну охоту працювати і присвятитись праці з УПН, з простягнутою рукою — дивляться на нас і критикують. Критика патрібна, але коли не хвалять за добру працю, коли не завдадуть собі труда, щоб познайомитися з нами й нашими спробами нових способів праці, коли не приймають нас дружньо у цей Орлиний Круг, то як ми можемо слухати критики? Може вони і мають в більшості випадків рацію. Хоч я нічого не маю проти них сказати, бож не можу критикувати тих, з якими не маю контакту, то все таки — страшно вражає, що вони марнують свій час у сварках між собою, молодшими членами КПС та іншими. Я думаю, що Орлиний Круг повинен відкрити свої двері для молодших виховників, тоді він знову віднайде свої крила. Ми молоді — готові вчитися від наших старших друзів, але так, як у кожній виховній системі, вважаємо, що треба пробува-

ти різних способів і тоді вибрати той, який найбільше надається.

Я говорив про негативні впливи на працю нов. виховника, бо така тема цієї гутірки. Отже — це брак розуміння з боку пл. провідників і батьків, а також брак оцінки нашої праці. Коли нема оцінки праці від проводу — то часами нема певности, що треба і як далі... Не йдеться тут про похвали чи вдячність, бо маю їх, коли новаки прибігають до мене і кличуть: "Братчику, чи ти можеш з нами заграти гру!? Прошу!" Або коли бачу, як мої новаки виступають на сцені чи т. п. Або коли йду вулицею і чую привіти, вигуки... Тоді я певний, що я їм потрібний і що варта віддати на це суботи, часто й неділі та середи...

Мущу при цьому сказати, що як нов. виховники ми самі надзвичайно багато особисто користуємо. Ми ознайомлюємось із такими матеріалами, з якими наші ровесники не є і не будуть ознайомлені. Ми вчимося психології дитини, ми вчимося говорити так, щоб утримувати увагу новаків, ми мусимо знати багато пісень, ігор, розповідей, казок... Котрий юнак, що не є нов. виховником, має такі надбання? А що вже старші нов. виховники, що працюють з новацтвом по 20-30 років?! Є тільки одна проблема — передача цього матеріалу, цього знання іншим.

Для обговорювання подібних до моїх тут проблем нов. виховники повинні мати якийсь форум — чи то з'їзди, чи журнал. Колись був "Вогонь Орлиної Ради". Це був голос нов. виховників. Тепер цей голос захрип. Хоч славний знавець Віттенштейн сказав, що "одинокі вартісні річ — це та, що її не можна сказати", я вірю, що повинно бути навпаки.

ЗВЕРНЕННЯ ДО ВИХОВНИКА

Дорогий мій Виховнику!

Звертаюся до Тебе, мій Виховнику, бо потребую Тебе. Допоможи мені стати кращим нині, ніж я був угора. Нехай з Твоею заохотою я стану ще кращим завтра.

Ти старший від мене і Ти зазнав більше в житті, ніж я. Не витоминай мені цього, а поділися своїм знанням зі мною. Не натякай мені моїх слабостей, а витягай з мене мої найкращі прикмети.

Я знаю, що Ти хочеш для мене якнайкраще — Ти хочеш, щоб я не робив тих самих помилок, що Ти колись. Ти вжився на своїх помилках. Дай мені змогу пережити мої. Не вбивай у мені моєї ініціативи — дай мені змогу випробувати мої крила. Коли я йду добрим шляхом — похвали мене. Коли я сходжу на неправильну дорогу, візьми мене за руку та попровадь до правди. Не гани мене за вибір напряду.

Не наказуй мені — говори зі мною та поясни, чому я повинен Твоє бажання виконати. Коли мені без пояснення накажеш, я виконаю тільки тому, що Ти від мене сильніший, ти може маєш більшу владу, але любови та пошани до Тебе я не буду мати і не схожу поступати Твоїм шляхом, бо я його не розумію.

Будь зі мною справедливий: Не вимагай від мене того, зого Ти сам не міг ти не можеш досягнути.

Будь мені прикладом, бо я дивлюся на Тебе та взуся йти Твоїм шляхом. Твій приклад голосніший від Твоїх слів.

Хвали мене за мої добрі вчинки, бо коли будеш тільки ганити за злі, я втрачу довір'я до себе і зненавиджу Тебе. Коли будеш хвалити за добро і звертати увагу за зло, тоді я це прийму як Твої добрі поради. За те буду Тебе шанувати, бо Ти в мені визнаєш і добрі і злі сторони.

Не стидайся признатися до помилок. Ти також людина, як і я. Показ Твоїх слабостей мені зближить нас, бо в Тобі я бажу себе. Ти виховник і покажеш мені, як Ти свої слабості наставляєш, як Ти стараєшся перемогти себе — це додасть мені заохоти працювати над собою.

Не ображайся на мене. Ти мене понижуєш, коли вимагаєш перепросин. Прикrostі, які я Тобі вчиняю, це мої невідомі полети у незний терен. Дай мені нагоду Тебе пізнати, бо вірю, що Ти стараєшся пізнати мене.

Я хожу бути провідником — провадь мене.

Я молодий — будь мені старшим.

Я слабкий — додай мені сили.

Я не розумію — поясни мені.

Я сумніваюся — додай мені відваги.

Я впертий — будь терпеливий, толеруй мене.

Я хожу виявитися — дай мені змогу.

Я прагну знання — покажи мені його скарби.

Готуйсь! — СКОВ!

Твій вихованок Т. Старух, СМ.

НАШІ ВТРАТИ

БОГДАН ТАДЕЙ ГАЛАЙЧУК

(Посмертна згадка)

Доктор права, доктор політичних наук, науковець, професор університету. Народився у священничій родині 21 липня 1911 р. у селі Угерсько, Стрийщина, Україна. Помер 31 липня 1974 р. у Буенос Айресі, Аргентина. Був одружений з Наталією Горалевич і залишив троє дітей: дочки — Тамара і Таїса і син Богдан Тадей.

Початкову та середню освіту досягнув таки в рідному Стрию, а університетські студії кінчив за кордоном, досягнувши титул ліценціата політичних наук у Львівському університеті в Бельгії (1935 р.), доктора політичних наук в Інсбруцькому університеті в Австрії (1946 р.) то доктора права в Українському Вільному Університеті в Мюнхені, Німеччина (1948 р.). Був доцентом УВУніверситету, звичайним професором Укр. Кат. Університету св. Климентія Папи в Римі, титулярним професором міжнародного права в Аргентинському Католицькому Університеті в Буенос Айресі, в університеті Бельграно в тому ж місті, в Провінційному університеті в Мар дель Плята, професором міжнародних взаємин в університеті Дж. Ф. Кеннеді, директором Дослідного центру університету Бельграно, директором Советознавчих Студій Арг. Кат. Університету (всі три в Буенос Айресі). Також був дійсним членом Наукового Товариства ім. Т. Шевченка, дійсним членом Аргентинського Товариства Міжнародного Права і членом проводу Секції Міжнародного Публічного Права цього товариства, членом Аргентинського Інституту Міжнародного Права, членом Інтернешенел Ла Асоційшен, членом кореспондентом Інституту Славістики Монреальського університету в Канаді, членом Українсько-Американської Асоціації Університетських Професорів. З наукового дорібку залишив Покійний сім книжок та около тридцяти статей, поміщених у визначних наукових журналах. Крім того, поміщав у нашій пресі численні статті з його професії, дописуючи найбільше до "Сучасности", "Укр. Самостійника" і

"Свободи" та співпрацюючи у виданні Енциклопедії Українознавства НТШ.

Крім наукової праці та родинних обов'язків, знаходив Покійний також час на активну громадську роботу. Вже від молодих літ став членом Пласту, де вишколюється разом з такими майбутніми визначними українськими політичними діячами, як Степан Бандера, Лев Ребет та інші, з якими в'язала його близька дружба. Разом із товаришами бореться в рядах ОУН за належні права нашого народу і під тим власне кутом вибирає професію — політичні науки, щоб так могли бути більш корисним для України. Вже як науковець невтомно бореться своїми працями за той ідеал, особливо на міжнародному полі, дописуючи до різних чужинецьких наукових журналів еспанською, англійською, французькою та німецькою мовами, які радо поміщали його статті, що завжди якоюсь мірою порушували справу України або ж Східної Європи. Будучи все життя активним пластуном (голова КПС і КПР, комендант пл. таборів), бере він також участь в організації Т-ва Аргентинсько-Українських Високошкільників, а як ревний і практичний християнин включається в організоване релігійне життя і стає представником Християнського Руху на Півдennу Америку, Головою Українського Католицького Об'єднання в Аргентині та організатором і директором Філії Укр. Кат. Університету ім. св. Климентія Папи в Буенос-Айресі, викладаючи на середньо- та високошкільних курсах цієї установи.

В особі Покійного проф. д-ра Б. Галайчука Укр. Католицька Церква, Українська наука та український нарід у цілому втратили найбільш невтомного, послідовного та цінного працівника. Чужа земля нехай йому буде пером, а Україна нехай збереже про нього пам'ять.

ЮЛІАН КАМЕНЕЦЬКИЙ

Педагог-суспільник

Юліан Каменецький — маркантна постать в історії Галицької Землі і Великої Діаспори. Його діяльність охоплює добу великих зламів від 1914 р. до 1973 р. Це педагог з покликання, педагог у подвійному значенні: як рідношкільний учитель і як суспільний виховник.

Юліан Каменецький був вольовою людиною. Свою енергію й наполегливість виявив уже в молодості, як студент університету, в роки

першої світової війни та в добу українських визвольних змагань 1918-1920 років. Він не сидів з опущеними руками, не витрачав часу на марні скептичні міркування й використовував усі можливості, щоб довести до кінця свої вищі студії. У добу ж великого виходу з українських земель перед навалом радянської армії, на еміграції в Австрії, а пізніше в Америці, брав завжди активну участь у національно-громадському житті, у шкільництві, Пласті та інших ділянках культурної діяльності.

Життєписна канва рідношкільного вчителя

Головна сфера діяльності Юліана Каменецького — українська рідна школа. Тому тій його діяльності віддаємо перше місце в нашому огляді його діяльності.

Походив Юліан Каменецький із Маріямполя, містечка, що розкинулося над Дністром, на південь від Станиславова (Івано-Франківського). Його батько, з професії будівельник, був енергійною людиною, належав до представників тодішнього галицько-українського міщанства й селянства, які всіма силами намагалися дати кращу освіту своїм дітям. Так син Юліан став гімназійним учителем, два інші сини вибрали духовний стан.

Народився Юліан 4 грудня 1892 року. Учився спершу в початковій школі в Маріямполі, потім у гімназії в Станиславові, закінчив гімназійне навчання в Коломиї 1913 року. У навчальному році 1913-14 бачимо його вже серед студентів Львівського університету. Мешкав у Академічному Домі, побудованому завдяки матеріальній допомозі Євгена Чикаленка. Улюбленим предметом студій стала для Юліана історія.

У липні 1914 р. вибухла перша світова війна. Юліан був покликаний до австрійського війська, але скоро звільнили його з уваги на стан здоров'я. Російська армія дійшла до Карпат, де довгий час велися жорстокі бої. Там складали жертву крові в боях з відвічним ворогом України і Українські Січові Стрільці. Російська адміністрація взялася ліквідувати всі культурні й економічні надбання українського народу в Галичині. Багато репрезентативних постатей українського суспільства, між ними митрополита А. Шептицького, і взагалі багато українських інтелігентів вивезено в глибоку Росію. Українські школи, державні й приватні, москалі позамикали. Єдина рідношкільна гімназія діяла в Городенці. Там учителював в 1916 р. і Юліан Каменецький, ще як студент. У наступному році учителював він у рідношкільній гімназії в Яворові. При тому не занедбував він студій у Львівському університеті (з Яворова доїзд до університету був близький) і протягом 1915-16 та 1917-18 йому вдалося закінчити, з деякими перервами, п'ять семестрів.

1-го Листопада 1918 року, після краху Австрійської імперії, наступило відновлення української державності в Галичині. Почалися бої з поляками за Львів. Розгорілася українсько-польська війна. Тимчасовою столицею Західноукраїнської Народної Республіки став Станиславів. Там існувала українська державна гімназія від 1905 р. Знайшов там

працю Юліан Каменецький. У 1919 р. він організує й очолює "Молоду Громаду", статут якої уклав Іван Ставничий. "Молода Громада" мала на меті влаштувати доповіді й дискусійні вечори і розбудувати бібліотеку. Але розмах творчої діяльності в Станиславові був короткотривалий. Українська Галицька Армія мусіла відступити за Збруч.

З нею відходить і Юліан Каменецький. Він зупиняється на довший час у Кам'янці Подільському. Тут він використовує можливість студіювати в університеті і очолює Студентську Громаду при університеті. Одночасно працює як викладач історії в Юнацькій школі.

У 1921 р. повертається до Галичини, де стає до праці на гімназійних курсах "Рідної Школи" в Долині в 1922-23 навч. році. Однак польська влада закриває курси. Юліан Каменецький їде до Праги, де протягом двох семестрів 1922-23 р. завершує свої університетські студії.

У 1923-24 навч. році він появляється вже в Рогатині, де стає вчителем славетної гімназії "Рідної Школи". Він не обмежує, однак, своєї праці школою. Завдяки його заходам у Рогатині зорганізувалася Філія "Товариства Охорони Воєнних Могил", яка й подбала про побудову пам'ятника героям українських визвольних змагань на місцевому цвинтарі.

Каменецький був невідмінним головою рогатинської філії Товариства "Учительська Громада". Давав доповіді, які відзначалися добрим знанням предмету. Притягав інших до праці. Варто згадати дві імпрези, які влаштувала Учительська Громада, а саме дві академії: академія на пошану поета Богдана Лепкого, на яку був запрошений сам поет, що виголосив прекрасну промову, і академія з приводу смерті Михайла Грушевського, на якій Каменецький читав доповідь про М. Грушевського як історика України.*)

У 1927 р. Каменецький склав учительський іспит у Львові. Але в 1930 р. рогатинська гімназія, як і ціла Галичина, зазнала дикого погрому. Польський уряд провів пацифікацію краю, під час якої жовніри побивали людей, руйнували культурні й економічні українські установи, в тому й школи. Рогатинська гімназія була закрита. Каменецький дістає працю в т. зв. Малій семінарії у Львові. По році відновлено гімназію Рідної Школи в Рогатині і Каменецький повернувся до своєї школи, на яку з року на рік сипалися щораз тяжчі удари з боку польської шкільної влади. У 1939 р. Сов. Союз, на підставі порозуміння з Гітлером, зайняв Галичину й Волинь. Рогатинська українська гімназія була переорганізована згідно з радянською шкільною системою. Каменецький залишився в ній.

У 1942 р., за німецької окупації, переїжджає він до Станиславова, де вчителює в Торговельній школі і провадить учнівську бурсу.

*) В. Волицький: Дещо про Рогатин і про рогатинську приватну українську гімназію, стор. 57-59. Вид. "Свобода", 1969.

У 1944 р., коли наближався німецько-радянський фронт, Каменецький виїжджає до Криниці, маючи спрямування до вчительської семінарії. Звідти наступного року подається до Австрії. Учить у таборівій гімназії (для виселенців з рідних земель) у Зальцбурзі. Тут він закінчує свою довголітню вчительську працю в українському шкільництві.

Пластовий діяч

Юліян Каменецький був самовідданим пластовим діячем. Він захопився пластовими ідеями, як студент університету, в 1913.14 р. Студентську пластову організацію очолював тоді пок. І. Чмола. Каменецький став пластуном і залишився ним до кінця життя.

Пластові ідеї пропагував він і здійснював і тоді, коли учителював у Рогатині. Прищеплював їх молодим душам. Провадив пластові табори в Карпатах. Однак польська влада скоро зліквідувала Пласт як важливий національно-виховний осередок. Щоправда, вона могла вбити організацію, але не могла вбити ідеї, коли жили люди, яким пластова ідея була дорогою.

Опинившись на еміграції в Зальцбурзі, Юліян Каменецький організував там Пластову станицю. Вів пластові табори. Як заслужений пластовий діяч він був назначений уповноваженим для пластових справ на цілу Австрію. У важких обставинах таборового життя переселенців пластові ідеї були тим світлом, яке освітлювало дорогу українській молоді. Гартували волю, насичували життєвою наснагою.

Після ліквідації переселенських таборів на території Австрії та Німеччини Юліян Каменецький подався за океан і опинився в Чикаго. На його плечі спала важка фізична заробіткова праця. Треба було дбати про освіту дітей. Міг гордитися їх досягненнями: син Ігор став професором університету, пішовши слідами батька як історик, другий син Леонід став лікарем, що довгі роки підтримував хворе серце батька. Дочка Аріядна здобула диплом медсестри. У нелегких умовах життя Каменецький не занепадав духом. Був активним членом Наукового Товариства ім. Шевченка. Його великою заслугою було заснування Українського Музею в Чикаго. Але найбільше, мабуть, припала йому до серця праця в Пласті. Він заснував пластову станицю. Організував пластові табори. Був якийсь час головою Осередку Праці УПС. Редагував протягом кількох років пластовий журнал "Листки Дружнього Зв'язку". Часто містив там свої статті, в яких хотів показати світлий ідеал пластуна — активної громадської людини.

За його працю як скаутмастера, пізніше як сеньйора керівництва одержав за розбудову Пласту на Рідних Землях і на місцях нового поселення найвище пластове відзначення "Орден св. Юрія" в золоті. В Курені одержав "Грамоту признання" в 1957 р. і орден "Срібної Сокири" в 1962 р. (З машинопису "80-ліття нашого дорогого Ювілята Дністровика, пл. сен. Юліяна Каменецького", зредагованого Курінною Стар-

пиною Пласту, див. також "Листки Дружнього Зв'язку" ч. 74, за березень 1973, вид. Перший Курінь УПС ім. О. і С. Тисовських).

Відродженець

Громадську працю розпочав Каменецький ще будиши гімназійним учнем. Тодішня гімназійна (не кажучи вже про університетську) молодь була пройнята молодечим ідеалізмом. Учні читали доповіді по читальнях "Просвіти", улаштовували театральні вистави, допомагали засновувати читальні по селах, збирали книжки до читальняних бібліотек. Каменецький не відставав у тій акції. Пізніше, як студент першого року університету, зацікавився він протиалькогольною акцією. Коли ж став учителем гімназії в Рогатині, організував там протиалькогольне й протинікотинне Товариство "Відродження". Постав гурток "відродженців" у гімназії, поширилися гуртки Товариства й по селах. Згодом централо Товариства перенесено до Львова. Товариство гарно розвивалося аж до 1939 року, коли його, як і інші українські національні установи, розгромив советський окупант.

"Відродження" стало, поряд із Пластом і школою, третьою ділянкою суспільно-виховної діяльності Каменецького. Треба підкреслити, що Каменецький був завзятим і непримиреним ворогом алкоголізму й курення, прямолінійним "відродженцем", що не хотів знати жодних відхилень від прямої дороги. У сфері діяльності "Відродження" не було тої поезії, що в Пласті, не було того ідеалізму, який проявлявся в праці вчителя з дітьми й молоддю. "Відродження" мало справу з занадто матеріальними речами, воно вимагало певного практицизму в підході до людей. Все ж його акція мала чималу суспільну вагу.

Власне кажучи, "Відродження" вело далі діло "Братств тверезости", які поставали по галицьких селах у другій половині XIX століття. Засновували їх священики під патронатом митрополита С. Сембратовича. Заслугує на окрему згадку визначний тодішній протиалькогольний діяч свящ. Рудольф Мох. Акція велася в досить примітивних формах, які відповідали умовам побуту темного попанищизняного села.

У XX віці село представляло інший образ. Українське громадянство Галичини набрало форм національно свідомої спільноти, яка й змогла в 1918 р. відбудувати форми державности на руїнах колишнього Галицько-Волинського князівства.

Протиалькогольна акція в такому суспільстві мусіла набрати вищих форм. Колись вона велася виключно серед старшого покоління, тепер у діяльності "Відродження" звернено велику увагу передусім на молодь, сіючи в ній зерна, які мали згодом дати кращі плоди.

"Відродження" поширювало свої ідеї живим і друкованим словом. Видавало журнал "Відродження" із спеціальним додатком для молоді "Ми — молоді". Редактором журналу був Юліян Каменецький, який і заповнював його своїми численними статтями.

У затишку надвечер'я

Останній етап життя Каменецького завершився в Каліфорнії. Переїхав він туди 1960 р., коли перейшов "у стан спочинку". Придбав у місті Стоктон, у тихій дільниці, гарну оселю. Про зовнішні обставини його життя так пише Володимир Оренчук, якого повних десять років в'язала співпраця з Каменецьким: "Дім його, як і його власний дім на Україні, потопає у зелені розлогих дерев, безмежних багатородних кущів і вічно-квітучих різнокольорових квітів. На сторожі цього всього стояв могутній крислатий горіх, що постійно нагадував покійному красу України. Виноградні грона, що високо спиналися на огорожі, відділяли посілість покійного від сусідів. Просторе вікно робочого кабінету було спрямоване в сторону цього парку-городу, який, мабуть, був збудником в його інтелектуальній праці. Треба пам'ятати, що покійний до останніх хвилин свого життя писав і багато читав".*)

Працював, як бачимо, при пташиних концертах, що не вгавали ні вліті, ні взимі. Заслужив на цю гомінку тишу і спокій інтелектуально активної людини.

Громадської активності не переривав серед цього затишшя. Жив передусім життям Пласту. Підтримував зв'язки з дітьми Пласту і з молоддю. Пропагував пластові ідеї гарячим словом. Доїжджав до Сан-Франциско, де читав доповіді, брав участь у національних імпрезах. Був членом керівних органів Відділу Українського Конгресового Комітету в тому ж місті. Як раніше в Чикаго активізував Наукове Товариство ім. Шевченка, так і тут намагався заснувати відділ того Товариства, але не знайшлося потрібної кількості людей науки. Вирішив заповнити наукову ділянку іншим способом. Переклав у співпраці з дружиною Наталею важливу історичну пам'ятку — "Щоденник" Еріха Ляссоти, цінний документ до історії Запоріжжя (з 1594 р.). Переклад цей зберігається в архіві редакції журналу "Український Історик".

Змагався довгі роки з хворобою серця, яка врешті перемогла його 8 жовтня 1973 р. Змагався, як пластун. Во пластуна знаменує невтомне змагання.

Девізом життя Юліяна Каменецького були — можна припускати — слова Івана Франка, в яких чудово віддзеркалюється життєва настанова пластуна:

Кожний думай, що на тобі
Міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів
Мусиш дати ти одвіт.

Д. Козій

Примітка. Автор статті дякує П-ї Наталі Каменецькій, яка допо-
богла устійнити життєписні дати і надіслала машинописи, зацитовані в
тексті.

*) В. Оренчук: Пам'яті проф. Юліяна Каменецького (машинопис).

Листування

ВІДПОВІДЬ НА ЛИСТИ ДРУЗІВ ТЕОФІЛІА СТАРУХА І ТЕОДОРА ДАНИЛОВА

У "Пл. Шляху" ч. 3/42, 1974 р., до підготовки якого так щедро спричинився друг Т. Данилів з Великобританії, був поміщений також його лист, у якому він висловлює деякі критичні зауваження щодо нашого журналу. До його розважань на цю тему саме й бажаємо висловитись.

У справі "алярмуючого листа" пл. сен. Т. Старуха Т. Данилів трохи спізнився, бо перша стаття друга Т. Старуха була поміщена у "Пл. Шляху" вже в ч. 2/41 ц. р., а друга в ч. 3 (42) 1974. Ми не тільки раді реакції друга Т. Старуха, але й серйозно оцінюємо його цікаві, свіжі, відважні, щирі, може навіть для деякого контroversійні погляди, бо знаємо, що друг Старух говорить про речі живі, актуальні, які турбують діючих виховників сьогодні, а також змушують до глибокого розміркування всю нашу спільноту. Його думки виявилися настільки цікавими, що на них відразу zareагували читачі, і до журналу надійшли дві статті до дискусії на порушену ним тему. Ми їх містимо в цьому числі. Цим ми пробуватимемо проломити шкаралупу нашої традиційної заскорузлості. Раді вітатимемо далі вияви співпраці з другом Т. Старухом.

Щодо вислову друга Т. Данилова, що після уступлення друга Л. Онишкевича із становища редактора нашого журналу він зробився якимсь таким "сорокатим" — то бажаємо натякнути, що ми точно не знаємо, що саме розуміє друг Данилів під поняттям "сорокати́й". Було б корисно, якби друг Данилів це вияснив. Після сумлінного переглядання останніх 4-ох чисел "ПШ" нам здеється, що вони були різноманітні, а таким він повинен би бути, щоб кожний читач знайшов для себе щось цікаве, бож і сам автор листа пише, що "журнал наш повинен би інтерпретувати всі проблеми нашого життя, життя українського народу в краю і в діаспорі, а життя Пласту зокрема...".

З третім завваженням Т. Данилова щодо доцільності літературного матеріалу в “ПШ”, мовляв, йому “властиво тут не місце”, також тяжко погодитися. Про цю проблему вже були неофіційні дискусії. Аргументом тих, які не бажають “літератури” у “ПШ”, є те, що характер нашого журналу не передбачує цього. Але, з другого боку, було багато голосів, щоб такий матеріал поміщувати, зважаючи на ролі літератури в житті людини та народу, особливо нашого народу.

Не поділяємо також думки Т. Данилова “про культ особи”, панегірики тим нашим друзям, які проявили себе в різних ділянках науки професійного громадського чи політичного життя. Ми радіємо кожним важливішим успіхом наших людей у світі, як також не пожаліємо місця у “ПШ”, щоб згадати про успіхи чи добродіїв Пласту, бо цим шануємо їх діла, їх рідню і самих себе. Це служить за приклад для наслідування. Коли про них пише преса загальна, то тимбільше повинні це робити ми.

Дискусійним залишається також згадка атвора про поміщення історії фільмового монтажу з ювілейної зустрічі. Уважаємо, що це цікава інформація про нову й корисну діяльність наших любителів-фільмарів, яка має поважні користи виховного, історичного, пропагандивного і матеріального характеру. Можна було б статтю трохи сконденсувати, але це інша справа.

Доповідь друга П. Саварина була однією з кращих і найактуальніших доповідей на СКВУ. Ми вважали доцільним помістити її в нашому журналі, щоб загал нашого членства, а зокрема виховники, могли мати її під рукою.

Вкінці друг Данилів має рацію, вказуючи на хиби редакції в тому, що в ній нема відповідального редактора. Референт видань ГПБ просив друга Любомира Онишкевича декілька разів повернутися на цей пост, але безуспішно. Наші постійні намагання знайти постійних співробітників “ПШ” серед пластового членства і серед громадянства не дали вислідів, бож їх відповіді були: “не маю часу”, “пишу наукову працю”, “у майбутньому подумаю” тощо. А не будемо багато нарікати на те, що нам трудно спонукати до співпраці навіть членів редколегії з окремих країн. Нам треба кореспондентів з кожної країни, де діє Пласт, постійного і живого зв'язку з КПС-ами, але це, хоч кожному зрозуміле, досі не зреалізоване не з вини редколегії.

Друг Данилів не заперечує, що втягати у співпрацю окремі країни через КПС тим, щоб вони збирали свої матеріали до окремих чисел журналу, корисно. Однорічна спроба виявилася навіть дуже корисною. Загал Пласту довідався про життя Пласту в тих країнах, зголосилися нові атвори із старшого пластунства, про яких ми нічого не знали. А їхні думки такі свіжі, оригінальні, на доброму інтелектуальному рівні. Ми вдячні друзі Т. Данилову за його дружню критику і прохаємо подруг і друзів редакційної колегії, як і все членство УСП, УПС та Пластприяту допомогти нам поставити “ПШ” на кращий рівень. Наш журнал буде на тому рівні, на якому ми є самі.

ЛИСТ ДО УПС

У розмовах з деякими сеньйорами вичуваємо жаль і обурення, чуємо запит: “Чому старше пластунство не бере активнішої участі у виховній праці Пласту, і чому так мало з них займають провідні пости?” Сеньйори говорять, що старше пластунство не трактує поважно ідеї Пласту і шукає в ньому тільки приємності “легким шляхом”.

Мушу признати, що в багатьох випадках це правда, що частина старшого пластунства у Пласті бачить тільки місце товариських зустрічей і не має великої охоти займатися виховною або організаційною працею. Тому ми часто чуємо критику поведінки старшого пластунства, чуємо про наміри розв'язання нашого Уладу і часто нам радять “вичистити” ряди, бо, мовляв, старше пластунство “сходить на пси”.

Багато з тих закидів слухні, бо кількість активних старших пластунів дуже мала. Але проблема, я думаю, не в тих старших пластунах, які шукають тільки приємності (їх кількість також невелика), проблема з тими старшими пластунами, які могли б активно допомогти у Пласті, бо це люди кваліфіковані, працюючі. Чому вони залишають Пласт? Чому вони відпадають?

На жаль, відповідь на ці питання і причини їхньої неактивності не дуже приємні. Їх є дві.

Перша. Праця у Пласті надто часто дуже гірка і болюча. А це легко розчаровує молодих людей. Проблема не в то-

му, що робота тяжка, але в тому, що багато людей, з якими треба співпрацювати, дбають тільки про свої власні амбіції та вважають, що тільки вони знають, що добре для Пласту. Ми маємо забагато таких "професійних пластунів", які так, як деякі сучасні американські політики, поза собою і своїми ідеями нічого не бачать. Співпраця з такими людьми неможлива, бо вибору нема, — або ти з ними погоджуєшся, або ти їхній ворог, "не розумієш справи". А якщо пробувати якось з ними спільно працювати, то праця тоді робиться така трудна і денервуюча, що людина питає себе: "Чи не жаль мені нервів і здоров'я?"

Друга. Чим довше хтось працює в Пласті і пізнає людей, тим більше і більше бачить негативні наслідки ривалізації між куреннями й окремими пластунами, які не знають ваги пластового закону "пластун братерський і приятельський". Ця ривалізація базується не тільки на пластових справах, але вона часто має політичні основи. Мельниківці, бандерівці, консервати, ліберали, курінь "А", курінь "Б", усі собі ноги підкладають, висилають анонімні листи, творять свої "кліки", пускають шкідливі чутки і т. п. Не треба нам американського "вотергейт". Як часто в Пласті є подібні історії!..

Я дуже сумніваюся, чи хтось задумується над тим, про що я тут пишу, бо я певний, що всі себе вважають за зразкових пластунів, і ніхто не думає, що котрийсь із закидів до нього стосується. Уважаю, що ці проблеми об'являються переважно в Уладі пластових сеньйорів, хоч також щораз частіше ті самі проблеми і таких самих амбітних у негативному розумінні осіб видно між старшим пластуством. Ці проблеми не зменшуються, але навпаки, вони збільшуються і вдаряють нашу організацію в найслабше місце. Вони відбирають нашу молодь, залишаючи пустку на її місці.

Час уже нам покинути свої особисті амбіції і персональні ривалізації, бо Пласт як організація української молоді довго не витримає, коли молоді люди його залишають, а старші не будуть спроможні його далі провадити.

Ст. пл. Юрій Савицький, курінний

(Передрук із "Листи до братів фаміліантів", ч. 109, 1974 р.)

ЩО ЧИТАТИ?

"Степан Луцик, мистець" — монографія, у змісті якої: передмова, 6 статей, автобіографія мистця, біографія англійською мовою, голоси критиків, пластові дані про С. Луцика, кольорові та біло-чорні репродукції картин; видання Українського Вільного Університету, 3-тій Курінь УПС та УСП "Лісові Чорти", Нью-Йорк — Торонто — Вашингтон, 1973, стор. 96.

Книга, яку видали пластові друзі покійного мистця Степана Луцика у 50-річчя Куреня "Лісові Чорти", щоб цим не тільки заспокоїти внутрішню потребу гурту друзів скласти трибут вдячності, подиву, признання покійному другові, з духа якого курінь так багато користав, але й одночасно, щоб утривалити цю свою вдячність вкладом у нашу культуру. Як бачимо, і мета, і спонукка цього видання шляхетна. Інші пластові курені повинні брати приклад з такої діяльності "Лісових Чортів".

Прочитавши книгу, перед очима виникає багатогранна індивідуальність пластуна-митця, притаманністю якої був життєвий ідеалізм, любов до української людини і природи, що їх він так залюбки поєднував у своїх картинах. Особиста творчість Степана Луцика — це яскравий уривок історії нашого мистецького життя середини 20-го віку, якого Степан Луцик був організатором, ентузіастом та душею.

Книжка — добра лектура для кожного, особливо для юнацтва і старшого пластуства, які хочуть знати проблеми українського культурного життя, зокрема малярства. Її повинні використовувати вчителі в українських школах, навчаючи культури. Буде вона доброю допоміжною лектурою для старших учнів, коли писатимуть есеї про шляхи розвитку напрямків у малярстві останніх десятиріч, про особливості українського імпресіонізму, про життя мистецьких об'єднань та співрацю з ними таких визначних постатей, як митрополит Андрій Шептицький, Олекса Новаківський, Петро Холодний. Книжку з цікавістю прочитає кожний, бо Степан Луцик був не тільки цікавим малярем, але й пластуном, громадянином, батьком і товаришем життя та приятелем. Написана вона легко, приступно. Видана люксово у твердій обкладинці.

Т. Г.

“ПРО 10-ий КРАЙОВИЙ З'ІЗД УЛАДУ ПЛАСТУНІВ СЕНЬЙОРІВ У КАНАДІ”

У рамках Пластового Крайового З'їзду, після участі в богослуженнях в українських церквах, відбувся 10-ий З'їзд Уладу Пластунів Сеньйорів Канади в неділю, 23 грудня 1973 р. у Пластовому Домі, в Торонті.

Спільна молитва зразу створила об'єднуючу і зобов'язуючу атмосферу та “козацьке” наставлення до справи. Відкриваючи З'їзд, уступаючий голова Крайової Булави УПС вітав чисельно зібраних найстарших і молодших віком пластунів сеньйорів та сеньйорів-кандидатів, зокрема — прибулого з Нью-Йорку голову Головної Пластової Булави пл. сен. Р. Рогожу, який, вітаючи З'їзд, виголосив слово про завдання пластових сеньйорів. Приявність голови Головної Пластової Булави, Крайової Пластової Старшини, Станічної Старшини, Кадри Виховників і дорогих нам делегатів з далекого Едмонтону, Вінніпегу, Монтреалю і Ст. Кетерінс, надавала цьому З'їздові унікального, непересічного та небувалого значення. Не бажаючи переступати межі скромності, все ж таки слід підкреслити, що перебіг цього З'їзду буде мати далекосягłe значення, як у площині духовій, товариській, організаційній, так і в площині пластово-громадської діяльності, зокрема в користь тієї нашої молоді, яка захоче і потрапить зобов'язати себе до належного пластово-громадського вишколу; щоб у процесі цього вишколу одночасно зберігалася “Велика Гра” і загально-українська спадщина.

Ефективний склад президії З'їзду становили, хоч молоді віком, але творчі члени УПС: Т. Джулинська (предсідниця), М. Юник (заступник) і З. Сагайдаківська (писар).

Обмежений час (тільки дві години!) спонукав учасників З'їзду схвалити хоч стандартний та все ж таки традиційний порядок нарад.

Про діяльність голови і Крайової Булави УПС протягом останніх двох років звітував уступаючий голова пл. сен. О. Сагайдаківський. Реалізація традиційних завдань, реалізація постанов двох попередніх Крайових З'їздів УПС і адміністрація усіх справ, які входили в засяг компетенцій КВ УПС, виповняли зміст звіту. Взаємне листування і добрий та обопільний зв'язок КВ УПС із провадами складових частин УПС у терені спричинився до збереження цікавих інформацій про індивідуальну і збірну пластово-громадську діяльність пластових сеньйорів у таких місцевостях, як от: Едмонтон, Реджайна, Саскатун, Вінніпег, Торонто, Ст. Кетерінс і Монтреаль. Праця із пластовою молоддю на місцях, організування пластових таборів, влаштування культурних, суспільно-громадських і розвагових імпрез, підтримка Пластового Видавництва, адміністративна праця у Пластовому Проводі, організація фондів на пластові цілі, популяризація концепції української ідентичності в діаспорі та всеціла підтримка й популяризація ідеї Світового Конгресу Вільних Українців — це узагальнення, яке можна зробити у

висліді звітування і доповнень з місця. Приємно є додати, що наші пластові сеньйори в Канаді оце зібрали суму \$3300.00 в користь Акції Придбання Пластового Дому в Аргентині. Пригадалися слова Гете про архітекта: “Він укладає увесь свій запал, серце і розум, щоб спорудити будівлю, у якій він, особисто, ніколи жити не буде”.

У висліді своєчасної перевірки діяльності уступаючої КВ УПС, діючий голова Крайової Пластової Ради пл. сен. Є. Ващук здав звіт, потверджуючи “широку” діяльність уступаючої КВ УПС та пропонуючи З'їздові уділення абсолюторії для уступаючої КВ УПС.

З черги, декілька напружених хвилин і, не тільки атмосфера, особовості, тактика, але й математика відіграли вирішальну роль. У висліді голосування обрано Крайову Булаву УПС у такому складі:

пл. сен. А. Харак — голова, пл. сен. В. Мазяр — заступник голови, пл. сен. О. Сагайдаківський — писар, пл. сен. У. Дичок — скарбник, пл. сен. Д. Попадинець — вільний член.

Хоч 10-ий Крайовий З'їзд УПС нічого не ухвалив у формі резолюцій, слід вірити, що традиційні завдання УПС (та й інші!) будуть реалізуватися, можливо ще з більшим успіхом ніж у минулому, бо до цього будуть спонукувати особиста і

громадська мотивація, вимоги життя і загалом — змінлива кон'юнктура.

Вісімнадцятирічна приналежність до Уладу Пластунів Сеньйорів допомогла мені збагнути, що це середовище живих, інтенсивних шукань з широким діапазоном дії і далеким кругозором, що це середовище духового напняття, в якому почесно жити і працювати.

Постійне намагання підвищувати себе якісно, творити атмосферу шукань і духового напняття та посилювати мотивацію до конкретної дії, свідомість, що організація — це сума одиниць і, що від характеру тих одиниць залежить сила організації та виследи її праці — це прикмети, не тільки новообраної Крайової Булави УПС, але й Уладу Пластунів Сеньйорів як цілості.

Частини Уладу Пластунів Сеньйорів діють у таких місцевостях:

Едмонтон — 33 члени, Вінніпег — 36 членів, Торонто — 88 членів, Монтреаль — 26 членів, Ст. Кетерінс — 3 члени.

Окрім цього, реєстр УПС включає 17 сеньйорів “самітників”, які проживають у Саскатуні, Реджайні, Оттаві, Кіченері, Ошаві, Гамілтоні і Грімсбі.

Торонто, 27 грудня 1973 р.

Пл. сен. Олексій Сагайдаківський
(писар КВ УПС в Канаді)

Національне відродження є процесом, що має практично необмежені ресурси, бо національне погуптя живе в душі кожної людини, навіть тієї, яка, здавалося б, давно померла духово.

Буває мовчання голосніше від крику. І навіть знищивши мене, не зможе те його заглушити. ...Знищені гасом важать більше, ніж живі.

Валентин Мороз